

WYROK SĄDU (trzecia izba)

z dnia 5 października 2011 r.*

W sprawie T-11/06

Romana Tabacchi Srl, poprzednio Romana Tabacchi SpA, z siedzibą w Rzymie (Włochy), reprezentowana przez M. Siragusę oraz G.C. Rizzę, adwokatów,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej początkowo przez É. Gippiniego Fourniera oraz F. Amata, a następnie przez É. Gippiniego Fourniera oraz V. Di Bucciego, oraz w końcu przez É. Gippiniego Fourniera oraz L. Malferrariego, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

mającej za przedmiot, po pierwsze, żądanie stwierdzenia częściowej nieważności decyzji Komisji C(2005) 4012 wersja ostateczna z dnia 20 października 2005 r. dotyczącej procedury przewidzianej w art. 81 ust. 1 [WE] (sprawa COMP/C.38.281/B.2 – Surowiec tytoniowy – Włochy), oraz po drugie, obniżenie kwoty grzywny nałożonej na skarżącą,

* Język postępowania: włoski.

SĄD (trzecia izba),

w składzie: J. Azizi, prezes, E. Cremona (sprawozdawca) i S. Frimodt Nielsen, sędziowie,

sekretarz: J. Palacio González, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 1 grudnia 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Okoliczności powstania sporu

- 1 Skarżąca, Romana Tabacchi Srl, jest włoską spółką, wobec której obecnie toczy się postępowanie likwidacyjne i której działalność polega głównie na pierwszym przetworzeniu surowca tytoniowego. W czasie zaistnienia okoliczności faktycznych niniejszej sprawy jedynymi akcjonariuszami skarżącej byli małżonkowie B., którzy posiadali – i wciąż posiadają – wspólnie wszystkie akcje.

1. *Postępowanie administracyjne*

- 2 W dniu 15 stycznia 2002 r. Komisja Wspólnot Europejskich skierowała do zawodowych stowarzyszeń włoskich przetwórców i producentów tytoniu, czyli odpowiednio do Associazione professionale trasformatori tabacchi italiani (APTI, Krajowe Stowarzyszenie Przetwórców Włoskiego Surowca Tytoniowego) i Unione italiana tabacco (Unitab, Włoskiej Konfederacji Stowarzyszeń Producentów Surowca Tytoniowego), żądania udzielenia informacji dotyczące włoskiego rynku surowca tytoniowego na podstawie art. 11 rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81 WE] i [82 WE] (Dz.U. 1962, 13, s. 204).
- 3 W dniu 19 lutego 2002 r. Komisja otrzymała wniosek o zwolnienie z grzywny, który został wniesiony przez Deltafinę SpA, przetwórcę surowca tytoniowego, spółkę będącą członkiem APTI, na podstawie komunikatu Komisji w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli (Dz.U. 2002, C 45, s. 3, zwanego dalej „komunikatem w sprawie współpracy”). W dniu 6 marca 2002 r. Komisja przyznała Deltafinie warunkowe zwolnienie z grzywny na podstawie pkt 15 wspomnianego komunikatu.
- 4 W dniu 4 kwietnia 2002 r. Komisja otrzymała wniosek o zwolnienie z grzywny na podstawie pkt 8 komunikatu w sprawie współpracy, a subsydiarnie, wniosek o zmniejszenie grzywny na podstawie pkt 20–27 wspomnianego komunikatu, który został wniesiony przez Dimon Italia Srl (spółkę zależną Dimon Inc., obecnie Mindo Srl), a także wniosek o zmniejszenie grzywny na tej samej podstawie, który został wniesiony przez Transcatlab SpA (spółkę zależną Standard Commercial Corp., zwaną dalej „SCC”).
- 5 W dniach 18 i 19 kwietnia 2002 r. Komisja dokonała na podstawie art. 14 rozporządzenia nr 17 kontroli w pomieszczeniach spółek Dimon Italia i Transcatlab oraz w pomieszczeniach spółki Trestina Azienda Tabacchi SpA i skarżącej.

- 6 W dniu 8 października 2002 r. Komisja powiadomiła Dimon Italia i Transcatlab, iż ze względu na to, że były one odpowiednio pierwszym i drugim przedsiębiorstwem, które dostarczyły dowody naruszenia w rozumieniu komunikatu w sprawie współpracy, zamierza przyznać im po zakończeniu postępowania administracyjnego zmniejszenie kwoty grzywny, która zostanie na nie nałożona z tytułu ewentualnie stwierdzonych naruszeń.

- 7 W dniu 25 lutego 2004 r. Komisja sporządziła pismo w sprawie przedstawienia zarzutów skierowane do dziesięciu przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw, w tym spółek Deltafina, Dimon Italia, Transcatlab i skarżącej (zwanym dalej „przetwórcami”), a także spółek dominujących niektórych z nich, między innymi Universal Corp., Dimon i SCC. Adresaci pisma w sprawie przedstawienia zarzutów mieli dostęp do akt postępowania administracyjnego, których kopia na CD-ROM-ie została im przekazana przez Komisję, a także przedstawili uwagi na piśmie w odpowiedzi na zarzuty podniesione przez Komisję. Następnie dnia 22 czerwca 2004 r. odbyło się przesłuchanie.

- 8 W następstwie sporządzenia w dniu 21 grudnia 2004 r. uzupełnienia do pisma w sprawie przedstawienia zarzutów z dnia 25 lutego 2004 r. w dniu 1 marca 2005 r. odbyło się drugie przesłuchanie.

- 9 Po zasięgnięciu opinii komitetu doradczego ds. praktyk ograniczających konkurencję i pozycji dominującej oraz na podstawie końcowego sprawozdania funkcjonariusza ds. przesłuchań Komisja wydała w dniu 20 października 2005 r. decyzję C(2005) 4012 wersja ostateczna dotyczącą procedury przewidzianej w art. 81 ust. 1 [WE] (sprawa COMP/C.38.281/B.2 – Surowiec tytoniowy – Włochy) (zwaną dalej „zaskarżoną decyzją”), której streszczenie zostało opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* z dnia 13 lutego 2006 r. (Dz.U. L 353, s. 45).

2. Zaskarżona decyzja

- 10 Zaskarżona decyzja dotyczy, po pierwsze, kartelu poziomego zawiązanego przez przetwórców działających na włoskim rynku surowca tytoniowego (motyw 1 zaskarżonej decyzji).
- 11 Komisja w zaskarżonej decyzji stwierdziła, że w ramach tego kartelu w okresie od 1995 r. do początku 2002 r. przetwórcy określali warunki transakcji związanych z zakupem surowca tytoniowego we Włoszech, zarówno w odniesieniu do zakupów dokonywanych bezpośrednio od producentów, jak i do zakupów od „podmiotów trzecich zajmujących się pakowaniem”, zwłaszcza poprzez ustalanie cen i podział rynku (motyw 1 zaskarżonej decyzji).
- 12 W drugiej kolejności zaskarżona decyzja dotyczy dwóch naruszeń niezależnych od kartelu wprowadzonego w życie przez przetwórców, które miały miejsce w okresie od początku 1999 r. do końca 2001 r., które obejmowały, w przypadku APTI, ustalanie cen umownych negocjowanych przez nie w imieniu swoich członków w celu zawarcia porozumień branżowych z Unitab, a w przypadku Unitab – ustalanie cen negocjowanych przez nią z APTI w imieniu swych członków w celu zawarcia tych porozumień.
- 13 Komisja uznała w zaskarżonej decyzji, że praktyki stosowane przez tych przetwórców stanowią jednolite i ciągłe naruszenie art. 81 ust. 1 WE (zob. w szczególności motywy 264–269 zaskarżonej decyzji).
- 14 W art. 1 ust. 1 zaskarżonej decyzji Komisja przypisała odpowiedzialność za kartel przetwórcom oraz Universalowi, spółce dominującej Deltafiny, oraz Alliance One International, Inc. (zwanej dalej „Alliance One”), jako spółce powstałej z połączenia

Dimon i SCC. W art. 1 ust. 2 zaskarżonej decyzji stwierdziła także, że APTI i Unitab naruszyły art. 81 ust. 1 WE, przyjmując decyzje w sprawie ustalania cen, które negocjowały w imieniu swych członków w celu zawarcia porozumień międzybranżowych.

- 15 W art. 2 zaskarżonej decyzji Komisja nałożyła grzywny na przedsiębiorstwa, o których mowa w pkt 14 powyżej, a także na APTI i Unitab (zob. pkt 42 poniżej).
- 16 W motywach 356–404 zaskarżonej decyzji Komisja dokonała ustalenia grzywien, jakie mają zostać nałożone na adresatów tego aktu.
- 17 Kwoty grzywien zostały określone przez Komisję w oparciu o wagę i czas trwania rozpatrywanych naruszeń, czyli dwa kryteria wyraźnie wymienione w art. 23 ust. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1) i w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 (motywy 356, 357 zaskarżonej decyzji).

Ustalenie kwoty wyjściowej grzywien

Waga

- 18 W odniesieniu do wagi rozpatrywanego naruszenia Komisja przypomniała, że w celu oceny tego czynnika musi ona uwzględnić swoisty charakter naruszenia, jego rzeczywisty wpływ na rynek, o ile da się go zmierzyć, a także rozmiar właściwego rynku geograficznego (motyw 365 zaskarżonej decyzji).

- 19 Następnie Komisja wskazała, że produkcja surowca tytoniowego we Włoszech odpowiadała 38% produkcji w ramach kwot w Unii Europejskiej, co stanowiło 67,338 mln EUR w 2001 r., będącym ostatnim pełnym rokiem naruszenia (motyw 366 zaskarżonej decyzji).
- 20 W odniesieniu do charakteru naruszenia Komisja stwierdziła, że było ono bardzo poważne, ponieważ polegało na ustalaniu cen zakupu odmian surowca tytoniowego we Włoszech i podziale nabywanych ilości. Komisja dodała, odwołując się do części zaskarżonej decyzji dotyczącej analizy ograniczenia konkurencji (motywy 272 i nast.), że kartel w zakresie zakupu może zakłócać gotowość producentów do osiągnięcia pewnej wydajności, a także ograniczyć konkurencję pomiędzy przetwórcami na rynkach stanowiących kolejne ogniwa działań rynkowych. Stwierdziła także, że jest tak w szczególności, gdy – jak w niniejszej sprawie – produkt objęty kartelem, w niniejszym przypadku surowiec tytoniowy, stanowi ważny „surowiec”, na którym opiera się działalność prowadzona przez uczestników rynków stanowiących kolejne ogniwa działań rynkowych, w niniejszym przypadku rynku pierwszego przetworzenia surowca tytoniowego i sprzedaży tytoniu przetworzonego (motywy 367, 368 zaskarżonej decyzji).
- 21 W motywie 369 zaskarżonej decyzji Komisja wywiodła z poprzednich motywów, że naruszenie popełnione przez przetwórców należy zakwalifikować jako bardzo poważne.

Zróżnicowane traktowanie

- 22 W motywach 370–376 zaskarżonej decyzji Komisja zbadała kwestię „indywidualnej wagi” i „odstraszającego skutku”. W tym względzie wskazała, że przy ustalaniu kwoty grzywny należy uwzględnić „indywidualną wagę każdego przedsiębiorstwa i ewentualne skutki jego bezprawnych zachowań” (motyw 370 zaskarżonej decyzji).

- 23 A zatem Komisja uznała, że grzywny należy określić na podstawie pozycji zajmowanej przez każdą z rozpatrywanych stron na rynku (motyw 371 zaskarżonej decyzji).
- 24 W tym względzie Komisja uznała, że kwota wyjściowa grzywny nałożonej na Deltafinę powinna być najwyższa ze względu na to, że spółka ta okazała się największym kupcem, ponieważ jej udział w rynku wynosił w 2001 r. około 25% (motywy 372 zaskarżonej decyzji).
- 25 Komisja stwierdziła, że Transcatab, Dimon Italia i Romana Tabacchi „powinny być połączone w grupę”, a kwota wyjściowa nałożonej na nie grzywny powinna być niższa, ponieważ posiadały one mniejsze udziały w rynku, wynoszące w 2001 r. około 9–11% (motywy 373 zaskarżonej decyzji).
- 26 Komisja ocenia jednakże, że kwota wyjściowa odzwierciedlająca tylko pozycję na rynku nie wywarłaby wystarczającego odstrasżającego skutku wobec Deltafiny, Dimon Italia (Mindo) i Transcatab, ponieważ pomimo ich względnie ograniczonych obrotów, należą one do ponadnarodowych grup o znacznej sile gospodarczej i finansowej, które zaliczają się – a w przypadku Mindo należały – do największych światowych kupców tytoniu prowadzących działalność na różnych poziomach przemysłu tytoniowego i na różnych rynkach geograficznych (motywy 374 zaskarżonej decyzji).
- 27 W konsekwencji Komisja stwierdziła, że w celu nadania grzywnie odstrasżającego skutku należy zastosować mnożnik wynoszący 1,5 – czyli podwyżkę o 50% – do kwoty wyjściowej określonej w odniesieniu do Deltafiny oraz mnożnik wynoszący 1,25 – czyli podwyżkę o 25% – do kwoty wyjściowej określonej w odniesieniu do Dimon Italia (Mindo) i Transcatabu (motywy 375 zaskarżonej decyzji).

28 W świetle tych wszystkich okoliczności Komisja ustaliła w motywie 376 zaskarżonej decyzji kwoty wyjściowe grzywien w następujący sposób:

- Deltafina: 37,5 mln EUR;
- Transcatab: 12,5 mln EUR;
- Dimon Italia (Mindo): 12,5 mln EUR;
- Romana Tabacchi: 10 mln EUR.

Ustalenie kwoty podstawowej grzywien

29 W motywach 377 i 378 zaskarżonej decyzji Komisja zbadała kwestię czasu trwania naruszenia.

30 Stwierdziła, że kartel wprowadzony w życie przez przetwórców rozpoczął się w dniu 29 września 1995 r. i zgodnie z ich oświadczeniami przestał istnieć w dniu 19 lutego 2002 r. W szczególności w odniesieniu do skarżącej Komisja stwierdziła, że dołączyła ona do kartelu w październiku 1997 r. i zawiesiła swe uczestnictwo w okresie od dnia 5 listopada 1999 r. do dnia 29 maja 2001 r., a następnie ponownie do niego dołączyła na okres od dnia 29 maja 2001 r. do dnia 19 lutego 2002 r. Ponieważ jej uczestnictwo w naruszeniu trwało tylko dwa lata i osiem miesięcy, Komisja uznała, że należy zastosować podwyżkę o 25% kwoty wyjściowej nałożonej na nią grzywiny, podczas gdy do kwot wyjściowych grzywien nałożonych na innych przetwórców zastosowano podwyżki o 60%.

31 W rezultacie kwoty podstawowe grzywien nałożonych na adresatów zaskarżonej decyzji zostały ustalone następująco:

- Deltafina: 60 mln EUR;

- Transcatlab: 20 mln EUR;

- Dimon Italia (Mindo): 20 mln EUR;

- Romana Tabacchi: 12,5 mln EUR.

Okoliczności łagodzące

32 W motywach 380–398 zaskarżonej decyzji Komisja zbadała, czy należy uwzględnić okoliczności łagodzące.

33 W odniesieniu do skarżącej Komisja wyjaśniła w motywie 380 zaskarżonej decyzji, że „nie uczestniczyła ona w niektórych aspektach kartelu (czyli głównie w tych, które dotyczyły zakupów bezpośrednich od producentów; zaczęła od nich nabywać w ograniczonych ilościach dopiero w 2000 r.)”. Poza tym stwierdziła, że w 1997 r., kiedy skarżąca dołączyła do kartelu, jej udział w rynku był niewielki. Wreszcie wyjaśniła, że „zachowanie skarżącej często zakłócało realizację celu kartelu do tego stopnia, że inni uczestnicy byli zmuszeni do ustalenia reakcji na to zachowanie”.

- 34 W świetle tych okoliczności Komisja postanowiła zmniejszyć o 30% kwotę podstawową grzywny nałożonej na skarżącą.
- 35 Co się tyczy sytuacji Dimon Italia i Transcatlab, Komisja odrzuciła wszystkie ich argumenty podniesione w celu wykazania, że w ich przypadku wystąpiły okoliczności łagodzące (motywy 381–384 zaskarżonej decyzji).
- 36 Wreszcie Komisja uwzględniła szczególną sytuację Deltafiny i stwierdziła, że należy obniżyć o 50% kwotę nałożonej na nią grzywny ze względu na współpracę z jej strony (motywy 385–398 zaskarżonej decyzji).
- 37 Po uwzględnieniu okoliczności łagodzących Komisja ustaliła w następujący sposób kwoty grzywien (motywy 399 zaskarżonej decyzji):

— Deltafina: 30 mln EUR;

— Dimon Italia (Mindo): 20 mln EUR;

— Transcatlab: 20 mln EUR;

— Romana Tabacchi: 8,75 mln EUR.

Górna granica grzywny przewidziana w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003

- 38 W motywach 400–404 zaskarżonej decyzji Komisja zbadała, czy należy dostosować obliczone kwoty podstawowe w odniesieniu do poszczególnych adresatów w ten sposób, aby nie przekraczały one granicy wynoszącej 10% obrotów, przewidzianej w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003.
- 39 W tym zakresie uznała, że kwota grzywny nałożonej na skarżącą nie powinna przekraczać 2,05 mln EUR oraz że obniżanie innych grzywien na podstawie tego przepisu nie jest konieczne (motywy 402, 403 zaskarżonej decyzji).

Zastosowanie komunikatu w sprawie współpracy

- 40 W motywach 405–500 zaskarżonej decyzji Komisja zbadała kwestię zastosowania komunikatu w sprawie współpracy.
- 41 Stwierdziwszy, że Dimon Italia i Transcatab dostosowały się do warunków nałożonych na nie z tytułu ich wniosku o obniżenie grzywny, Komisja wywiodła z oceny przedstawionych dowodów oraz współpracy tych spółek w toku postępowania, że skorzystają one z najwyższej stawki obniżki przewidzianej w przedziałach, które zostały jej wskazane w związku z wnioskiem o zastosowanie obniżki, czyli odpowiednio 50% i 3% (motywy 492–499 zaskarżonej decyzji). Natomiast żadne zwolnienie ani obniżka grzywny nie została przyznana na rzecz Deltafiny.

Ostateczna kwota grzywien

⁴² Zgodnie z art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 Komisja w następujący sposób ustaliła w art. 2 zaskarżonej decyzji kwoty grzywien, jakie należy nałożyć na przedsiębiorstwa i związki przedsiębiorstw będące adresatami zaskarżonej decyzji:

- w przypadku spółek Deltafina i Universal solidarnie: 30 mln EUR;

- Dimon Italia (Mindo) i Alliance One: 10 mln EUR, przy czym Alliance One jest odpowiedzialna za zapłatę całości grzywiny, a Mindo jest solidarnie odpowiedzialna za zapłatę tylko 3,99 mln EUR;

- Transcatab i Alliance One solidarnie: 14 mln EUR;

- Romana Tabacchi: 2,05 mln EUR;

- APTI: 1000 EUR;

- Unitab: 1000 EUR.

Przebieg postępowania i żądania stron

- 43 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 19 stycznia 2006 r. skarżąca wniosła niniejszą skargę.
- 44 Odrębnym pismem zarejestrowanym przez sekretariat Sądu tego samego dnia (sprawa T-11/06 R) skarżąca złożyła na podstawie art. 242 WE i art. 104 regulaminu postępowania przed Sądem wniosek o zastosowanie środków tymczasowych mających na celu, po pierwsze, zawieszenie wykonania zaskarżonej decyzji, a po drugie – zwolnienie z obowiązku ustanowienia w odniesieniu do uiszczenia grzywny gwarancji bankowej będącej warunkiem odstąpienia od natychmiastowego ściągnięcia grzywny.
- 45 Postanowieniem Sądu z dnia 13 lipca 2006 r. w sprawie T-11/06 R Romana Tabacchi przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2491 zawieszono pod pewnymi warunkami obowiązek ustanowienia przez skarżącą na rzecz Komisji gwarancji bankowej będącej warunkiem odstąpienia od natychmiastowego ściągnięcia grzywny nałożonej na nią w art. 2 zaskarżonej decyzji, a kwestia kosztów została pozostawiona do rozstrzygnięcia w wyroku kończącym postępowanie w sprawie.
- 46 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (trzecia izba) postanowił otworzyć procedurę ustną i w ramach środków organizacji postępowania przewidzianych w art. 64 swego regulaminu postępowania wezwał strony do przedstawienia dokumentów. Strony zastosowały się do tego wezwania w wyznaczonym terminie.
- 47 Na rozprawie w dniu 1 grudnia 2010 r. wysłuchano wystąpień stron i ich odpowiedzi na pytania Sądu.

- 48 Pismami z dnia 7 grudnia 2010 r. i 10 grudnia 2010 r., odpowiednio, skarżąca i Komisja odpowiedziały na środek organizacji postępowania Sądu przyjęty podczas rozprawy i przedłożyły dokumenty.
- 49 W dniu 19 stycznia 2011 r. Komisja na wniosek Sądu przedłożyła pozostałe dokumenty.
- 50 W dniu 8 lutego 2011 r. skarżąca przedstawiła swoje uwagi w sprawie tych dokumentów.
- 51 Skarżąca wnosi do Sądu o:
- stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w części dotyczącej obliczenia nałożonej na nią grzywny;
 - znaczne obniżenie kwoty nałożonej na nią grzywny;
 - nakazanie jakiegokolwiek innego środka, w tym przeprowadzenia środków dowodowych, które Sąd uzna za stosowne;
 - obciążenie Komisji kosztami postępowania.

52 Komisja wnosi do Sądu o:

- oddalenie skargi;

- obciążenie skarżącej kosztami postępowania.

Co do prawa

53 Na poparcie skargi skarżąca podnosi pięć zarzutów. Pierwszy dotyczy braku przeprowadzenia dochodzenia, braku uzasadnienia lub nielogicznego charakteru tego uzasadnienia, a także naruszenia zasad równego traktowania i proporcjonalności w zakresie nieuwzględnienia przez Komisję do celów obliczenia kwoty wyjściowej grzywny braku rzeczywistego wpływu kartelu na rynek. Drugi zarzut dotyczy nielogicznego charakteru uzasadnienia oraz naruszenia zasady równego traktowania w zakresie dotyczącym stopniowania kwoty wyjściowej grzywny w celu dostosowania jej do właściwej wagi skarżącej. Trzeci zarzut dotyczy braku uzasadnienia i braku przeprowadzenia dochodzenia, a także naruszania zasady ciężaru dowodu co do ustalenia czasu trwania uczestnictwa skarżącej w naruszeniu. Czwarty zarzut dotyczy niewystarczającego obniżenia kwoty grzywny ze względu na „zakłócającą” rolę skarżącej, a także nieuwzględnienia innych okoliczności łagodzących. Piąty zarzut dotyczy nagannego i nieproporcjonalnego charakteru grzywny w świetle struktury majątku skarżącej i realnej możliwości zapłaty grzywny przez skarżącą w określonym kontekście społecznym.

54 Sąd zbada najpierw pierwszy zarzut, następnie trzeci, wreszcie drugi, czwarty i piąty.

1. *W przedmiocie wniosku o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania świadka*

- 55 W odniesieniu do oceny oświadczeń załączonych przez skarżącą do skargi w charakterze dowodów należy zauważyć przede wszystkim, że regulamin nie sprzeciwia się przedstawieniu przez strony takich oświadczeń. Jednakże ich ocena jest zastrzeżona dla Sądu, który może – jeśli okoliczności faktyczne, które są w nich opisane, mają decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu – nakazać przeprowadzenie środka dowodowego w formie przesłuchania jako świadka autora takiego dokumentu (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 12 grudnia 2007 r. w sprawach połączonych T-101/05 i T-111/05 BASF i UCB przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4949, pkt 97). Jednakże w niniejszej sprawie w świetle pism procesowych stron, dokumentów znajdujących się w aktach sprawy i wyników rozprawy Sąd uważa, że dysponuje dostatecznymi informacjami, by rozstrzygnąć niniejszy spór (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 16 listopada 2006 r. w sprawie T-120/04 Peróxidos Orgánicos przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4441, pkt 80).
- 56 A zatem złożony przez skarżącą wniosek o przeprowadzenie środka dowodowego należy oddalić.

2. *W przedmiocie zarzutu pierwszego, dotyczącego braku przeprowadzenia dochodzenia, braku uzasadnienia lub nielogicznego charakteru tego uzasadnienia, a także naruszenia zasad równego traktowania i proporcjonalności w zakresie nieuwzględnienia przez Komisję braku rzeczywistego wpływu kartelu na rynek*

Argumenty stron

- 57 W pierwszym zarzucie skarżąca utrzymuje przede wszystkim, że do celów obliczenia kwoty wyjściowej nałożonej na nią grzywny Komisja powinna była uwzględnić „brak rzeczywistego wpływu na rynek” kartelu. W szczególności Komisja nie wyciągnęła

konsekwencji, po pierwsze, z ustaleń faktycznych dokonanych w zaskarżonej decyzji (motywy 97, 98 zaskarżonej decyzji), zgodnie z którymi ceny płacone producentom za surowiec tytoniowy wzrosły we Włoszech w stopniu wyższym niż średnia wspólnotowa, a po drugie, z tego, że uczestnicy kartelu, którzy stanowią mniej niż 55% rynku, byli w sposób nieunikniony narażeni na presję konkurencyjną przetwórców nienależących do porozumienia.

58 Zdaniem skarżącej przy obliczeniu grzywny Komisja, zgodnie ze swoją praktyką podejmowania decyzji zatwierdzoną przez orzecznictwo, jest zobowiązana do odróżniania karteli, które mają znaczny rzeczywisty wpływ na rynek, od tych, które nie wywierają takiego wpływu lub wywierają ograniczony wpływ. Na Komisji ciąży zatem „pozytywny obowiązek” zmierzenia rzeczywistego wpływu kartelu na rynek przy ustalaniu wagi naruszenia w celu określenia kwoty wyjściowej grzywien. Obowiązek uwzględnienia „rzeczywist[ego] wpływ[u] na rynek, tam gdzie może to być zmierzone” wynika wyraźnie z wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 [EWWiS] (Dz.U. 1998, C 9, s. 3, dalej zwanych „wytycznymi”), z których Komisja nie może się zwolnić.

59 Dokładnie rzecz ujmując, w celu oceny rzeczywistego wpływu naruszenia na rynek Komisja jest zobowiązana do przyjęcia jako punkt odniesienia konkurencji, jaka normalnie istniałaby w przypadku braku naruszenia. Z jednej strony wynika z tego więc, że w przypadku karteli cenowych należy stwierdzić, iż porozumienia faktycznie pozwoliły zainteresowanym przedsiębiorstwom na osiągnięcie wyższego poziomu cen transakcji od poziomu, jaki byłby praktykowany bez istnienia kartelu. Z drugiej strony Komisja powinna uwzględnić w ramach swej oceny wszystkie obiektywne warunki panujące na danym rynku w kontekście ekonomicznym. Skądinąd ocena wpływu kartelu na rynek nie jest niemożliwa i Komisja jest w stanie przeprowadzić taką analizę, czego dowodzi jej praktyka podejmowania decyzji w zakresie kontroli koncentracji.

- 60 Zdaniem skarżącej schematyczna i mechaniczna koncepcja obliczania grzywien, nieuwzględniająca rzeczywistego wpływu naruszenia na rynek, jest także sprzeczna z zasadami równego traktowania i proporcjonalności. Przestrzeganie pierwszej zasady nakłada na Komisję obowiązek zróżnicowania grzywien w zależności od rzeczywistego wpływu karteli na rynek, karanych w oparciu o okoliczności danego przypadku. Przestrzeganie drugiej zasady nakłada na Komisję obowiązek zapewnienia przy obliczaniu grzywiny tego, aby miała ona rozsądny związek z rzeczywistym wpływem nielegalnego zachowania, a w szczególności ze szkodą wyrządzoną konsumentom końcowym, czego Komisja w niniejszej sprawie nie uczyniła. Poziom takiej szkody stanowi bowiem pierwsze kryterium różnicujące pomiędzy kartelami. Grzywna nałożona za uczestnictwo w kartelu, którego wpływ na rynek jest nieznaczący i który nie wyrządza szkody klientom przedsiębiorstw uczestniczących w kartelu ani konsumentom, powinna odpowiadać minimalnemu stopniowi skali grzywien, włączając „bardzo poważne” naruszenia.
- 61 Skarżąca podważa poza tym argument Komisji, zgodnie z którym kwota wynosząca 20 mln EUR, przytoczona w pkt 1 A wytycznych, stanowi minimalną kwotę sankcji podstawowej stosowanej co do zasady za naruszenie wobec przedsiębiorstwa, które zajmuje najważniejszą pozycję na danym rynku, a nie wobec wszystkich przedsiębiorstw uczestniczących w kartelu. Ponadto w sprawie, która doprowadziła do wydania decyzji C(2004) 4030 wersja ostateczna z dnia 20 października 2004 r. dotyczącej procedury przewidzianej w art. 81 [WE] (sprawa nr COMP/C.38.238/B.2 – Surowiec tytoniowy – Hiszpania), która jest w oczywisty sposób podobna do sprawy, która legła u podstaw niniejszej skargi, Komisja odeszła od minimalnej kwoty wynoszącej 20 mln EUR.
- 62 Poza tym formalna charakterystyka oparta na rozróżnieniu „bardzo poważne/poważne” nie posiada znaczenia nadawanego mu przez Komisję, ponieważ przedmiotem zarzutów podniesionych przez skarżącą jest końcowy wynik obliczeń Komisji w świetle wytycznych. Ponadto z orzecznictwa wynika, że w przypadku ograniczonego wpływu na rynek kartel cenowy może także być zakwalifikowany jako „poważne”, a nie „bardzo poważne” naruszenie. Wreszcie w celu uwzględnienia we właściwy sposób ograniczonego wpływu na rynek Komisja może także obniżyć kwotę określoną na

podstawie wagi naruszenia w stosunku do minimalnej kwoty przyjmowanej zazwyczaj w przypadku „bardzo poważnego” naruszenia.

- 63 Podsumowując, ze względu na brak dowodów rzeczywistego wpływu kartelu na rynek, kwota wyjściowa grzywny nałożonej na skarżącą powinna być ustalona na poziomie odpowiadającym najniższemu stopniowi skali grzywien stosowanych wobec karteli.
- 64 Komisja wnosi o oddalenie zarzutu.

Ocena Sądu

- 65 W ramach pierwszego zarzutu skarżąca podnosi kilka zastrzeżeń, a celem każdego z nich jest podważenie zasadności nieuwzględnienia przez Komisję przy ustalaniu kwoty wyjściowej grzywny okoliczności, że kartel nie miał rzeczywistego wpływu na rynek.
- 66 W tym względzie Sąd uważa, że przed rozpatrzeniem zastrzeżeń podniesionych przez skarżącą konieczne jest przypomnienie ogólnych zasad dotyczących ustalania kwoty grzywien w zakresie karteli sprzecznych z art. 81 WE, a w szczególności oceny wagi naruszenia.

Rozważania ogólne

- ⁶⁷ Artykuł 81 ust. 1 lit. a) i b) WE wyraźnie uznaje za niezgodne ze wspólnym rynkiem porozumienia i uzgodnione praktyki, które polegają na ustalaniu w sposób bezpośredni lub pośredni cen zakupu lub sprzedaży albo innych warunków transakcji lub na ograniczaniu lub kontrolowaniu produkcji albo rynków. Naruszenia tego rodzaju, zwłaszcza gdy chodzi o porozumienia horyzontalne, są kwalifikowane przez orzecznictwo jako szczególnie poważne, gdyż wywierają bezpośredni wpływ na podstawowe parametry konkurencji na danym rynku (wyrok Sądu z dnia 11 marca 1999 r. w sprawie T-141/94 Thyssen Stahl przeciwko Komisji, Rec. s. II-347, pkt 675), lub jako oczywiste naruszenia reguł konkurencji (wyroki Sądu: z dnia 6 kwietnia 1995 r. w sprawie T-148/89 Tréfilunion przeciwko Komisji, Rec. s. II-1063, pkt 109; z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-311/94 BPB de Eendracht przeciwko Komisji, Rec. s. II-1129, pkt 303).
- ⁶⁸ Zgodnie z art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003 przy ustalaniu wysokości grzywny, jaka ma zostać nałożona za naruszenie art. 81 ust. 1 WE, uwzględnia się ciężar (wagę) i czas trwania naruszenia.
- ⁶⁹ Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że wagę naruszeń prawa konkurencji należy ustalać na podstawie dużej ilości kryteriów, do których należą okoliczności sprawy, jej kontekst i odstrasżające działanie grzywien, przy czym nie ma potrzeby ustalania wiążącej lub wyczerpującej listy kryteriów, które należy obowiązkowo uwzględnić (wyroki Trybunału: z dnia 28 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5425, pkt 241; z dnia 3 września 2009 r. w sprawie C-534/07 P Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-7415, pkt 54; z dnia 24 września 2009 r. w sprawach połączonych C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P i C-137/07 P Erste Group Bank i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8681, pkt 91).

- 70 W celu zapewnienia przejrzystości i bezstronności swych decyzji ustalających grzywny za naruszenia reguł konkurencji Komisja wydała wytyczne (akapit pierwszy wytycznych).
- 71 Wytyczne są instrumentem służącym określeniu kryteriów z poszanowaniem dla prawa wyższego rzędu, jakie Komisja zamierza stosować w ramach wykonywania swobodnego uznania przy ustalaniu grzywien, na mocy art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003. Wytyczne nie stanowią podstawy prawnej decyzji nakładającej grzywny, ponieważ opiera się ona na rozporządzeniu nr 1/2003, lecz określają w sposób ogólny i abstrakcyjny metodę, jaką Komisja narzuciła sobie dla celów ustalenia kwoty grzywien nakładanych w tej decyzji i w konsekwencji zapewniają przedsiębiorstwom pewność prawa (ww. w pkt 69 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 209–213; wyrok Sądu z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych od T-259/02 do T-264/02 i T-271/02 Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5169, pkt 219, 223).
- 72 Wytycznych nie można zatem uznać za normę prawną, której w każdym razie musi przestrzegać administracja, lecz za normę postępowania, która stanowi pewną wskazówkę dla praktyki administracyjnej i od której administracja nie może odstąpić w konkretnym przypadku bez podania uzasadnienia (zob. podobnie ww. w pkt 69 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 209, 210; wyrok z dnia 18 maja 2006 r. w sprawie C-397/03 P Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midland Ingredients przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-4429, pkt 91).
- 73 Samoograniczenie uprawnień dyskrejonalnych Komisji wynikające z przyjęcia wytycznych nie jest jednakże niezgodne z utrzymaniem znacznego zakresu uznania Komisji (wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-44/00 Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2223, pkt 246, 274, 275). Fakt bowiem, że Komisja przedstawiła w wytycznych swoje podejście w zakresie oceny wagi naruszenia, nie wyklucza, że może ona dokonać oceny tego kryterium w sposób całościowy,

z uwzględnieniem wszystkich istotnych okoliczności, w tym również elementów, które nie zostały wyraźnie wymienione w wytycznych (ww. w pkt 71 wyrok w sprawach połączonych Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, pkt 237).

- 74 Według przewidzianej w wytycznych metody Komisja przy ustalaniu kwoty grzywien, które mają zostać nałożone na rozpatrywane przedsiębiorstwa, za punkt wyjścia przyjmuje kwotę określoną w zależności od „właściwej” wagi naruszenia. Przy ocenie wagi naruszenia należy wziąć pod uwagę jego charakter, rzeczywisty wpływ na rynek – tam gdzie może to być zmierzone – oraz rozmiar właściwego rynku geograficznego (pkt 1 A akapit pierwszy wytycznych).
- 75 W tym kontekście naruszenia zostały podzielone na trzy kategorie, a mianowicie: „naruszenia o małym znaczeniu”, dla których kwota możliwych grzywien może wynosić od 1000 EUR do 1 mln EUR, „poważne naruszenia”, dla których kwota możliwych grzywien może wynosić od 1 mln EUR do 20 mln EUR, oraz „bardzo poważne naruszenia”, dla których kwota możliwych grzywien przekracza 20 mln EUR (pkt 1 A akapit drugi tiret od pierwszego do trzeciego wytycznych). Co się tyczy naruszeń bardzo poważnych, Komisja wyjaśnia, że chodzi tu zasadniczo o ograniczenia horyzontalne, takie jak „karty cenowe” i podział rynku, lub inne praktyki, które narażają na szwank prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego, takie jak podział krajowych rynków oraz wyraźne nadużywanie pozycji dominującej przez przedsiębiorstwa posiadające rzeczywisty monopol (pkt 1 A akapit drugi tiret trzecie wytycznych).
- 76 Ponadto należy zaznaczyć, że trzy wskazane w pkt 74 powyżej aspekty oceny wagi naruszenia nie mają tej samej wartości przy ocenie ogólnej. Charakter naruszenia odgrywa zasadniczą rolę w szczególności przy badaniu przesłanek „bardzo poważnych” naruszeń (ww. w pkt 69 wyrok w sprawach połączonych Erste Group Bank i in. przeciwko Komisji, pkt 101; wyrok Sądu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawach połączonych T-456/05 i T-457/05 Gütermann i Zwicky przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1443, pkt 137).

- 77 Natomiast ani rzeczywisty wpływ na rynek, ani rozmiar rynku geograficznego nie stanowią elementów koniecznych do uznania naruszenia za bardzo poważne w przypadku porozumień horyzontalnych mających na celu w szczególności, jak w niniejszym przypadku, ustalanie cen. Choć bowiem dokonując oceny wagi naruszenia, należy uwzględnić te dwa kryteria, są one tylko jednymi spośród wielu służących dokonywaniu ogólnej oceny wagi naruszenia (zob. podobnie ww. w pkt 69 wyrok w sprawie Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, pkt 74, 81; ww. w pkt 71 wyrok w sprawach połączonych Tribunal Raiffeisen Zentralbank Österreich przeciwko Komisji, pkt 240, 311; wyrok z dnia 8 października 2008 r. w sprawie T-73/04 Carbone-Lorraine przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2661, pkt 91).
- 78 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem z wytycznych wynika więc, że porozumienia horyzontalne dotyczące – tak jak w niniejszej sprawie – cen mogą być kwalifikowane jako „bardzo poważne naruszenia” na podstawie samego ich charakteru, a Komisja nie ma obowiązku wykazywania rzeczywistego wpływu naruszenia na rynek (ww. w pkt 69 wyrok w sprawie Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, pkt 75; zob. także podobnie wyroki Sądu: z dnia 27 lipca 2005 r. w sprawach połączonych od T-49/02 do T-51/02 Brasserie nationale i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3033, pkt 178; z dnia 25 października 2005 r. w sprawie T-38/02 Groupe Danone przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4407, pkt 150).
- 79 Wniosek ten poparty jest tym, że o ile opis poważnych naruszeń wyraźnie wspomina o wpływie na rynek, o tyle opis bardzo poważnych naruszeń nie zawiera żadnego wymogu rzeczywistego wpływu na rynek (ww. w pkt 76 wyrok w sprawie Gütermann i Zwicky przeciwko Komisji, pkt 137; zob. także podobnie ww. w pkt 78 wyrok w sprawach połączonych Brasserie nationale i in. przeciwko Komisji, pkt 178).
- 80 A zatem w świetle tych zasad orzeczniczych należy analizować poszczególne zastrzeżenia podniesione przez skarżącą.

W przedmiocie nieuwzględnienia rzeczywistego wpływu kartelu na rynek przy ustalaniu grzywny

- 81 Skarżąca zarzuca przede wszystkim Komisji, że nie uwzględniła rzeczywistego wpływu kartelu na rynek przy obliczaniu kwoty wyjściowej grzywny.
- 82 W pierwszej kolejności należy zaś podnieść, iż z zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja ustaliła kwotę grzywny nałożonej na poszczególnych jej adresatów przy zastosowaniu metody ogólnej, którą opisała w wytycznych, mimo że w samej decyzji nie wspomniała wyraźnie o tym dokumencie.
- 83 W odniesieniu do szczególnego charakteru rozpatrywanego naruszenia należy uznać, że rozpatrywany kartel między przetwórcami miał w szczególności na celu wspólne ustalenie cen płaconych przez przetwórców za surowiec tytoniowy, jak również podział dostawców i ilości surowca tytoniowego. Takie praktyki stanowią ograniczenia horyzontalne typu „kartelu cenowego” w rozumieniu wytycznych, a więc naruszenia „bardzo poważne” z uwagi na swój charakter. Jak przypomniano w pkt 67 powyżej, kartele tego rodzaju są kwalifikowane przez orzecznictwo jako oczywiste naruszenia reguł konkurencji lub jako naruszenia szczególnie poważne, gdyż wywierają bezpośredni wpływ na podstawowe parametry konkurencji na danym rynku.
- 84 Z powyższego wynika, że w niniejszej sprawie Komisja, nie popełniając błędów, mogła zakwalifikować kartel jako naruszenie bardzo poważne na podstawie jego swoistego charakteru, niezależnie od rzeczywistego wpływu na rynek (zob. orzecznictwo wskazane w pkt 76, 77 powyżej, a zwłaszcza ww. w pkt 69 wyrok w sprawach połączonych Erste Groupe Bank i in. przeciwko Komisji, pkt 103).

- 85 Podczas rozprawy skarżąca stwierdziła jednakże, w przeciwieństwie do tego, co podnosiła w pismach procesowych, że nie podważa kwalifikacji naruszenia jako bardzo poważnego. Swoje zastrzeżenie wyjaśniła w następujący sposób. Co do zasady podniosła, że próg wynoszący 20 mln EUR przewidziany w wytycznych za bardzo poważne naruszenia ma zastosowanie do wartości całkowitej sankcji nałożonej na wszystkie przedsiębiorstwa uczestniczące w kartelu. Komisja w niniejszej sprawie ustaliła całkowitą kwotę wyjściową grzywny na 55 mln EUR w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorstw uczestniczących w kartelu, a zatem przekroczyła ten próg. W związku z tym była ona zobowiązana do uwzględnienia braku wpływu naruszenia na rynek i uzasadnienia przyczyny, dla której przekroczyła wspomniany próg.
- 86 W tym względzie należy w pierwszej kolejności podnieść, że argument skarżącej opiera się na błędnej przesłance. Z orzecznictwa bowiem wynika, że minimalna kwota wyjściowa wynosząca 20 mln EUR określona w wytycznych w odniesieniu do bardzo poważnych naruszeń odnosi się do jednego przedsiębiorstwa, a nie do wszystkich przedsiębiorstw, które popełniły naruszenie (zob. podobnie ww. w pkt 69 wyroki: w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 306, 311; w sprawie Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, pkt 81; wyroki Sądu: z dnia 8 października 2008 r. w sprawie T-69/04 Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2567, pkt 187; z dnia 30 kwietnia 2009 r. w sprawie T-13/03 Nintendo i Nintendo of Europe przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-947, pkt 44).
- 87 Zresztą wniosek, zgodnie z którym „możliwe kwoty” wskazane w wytycznych odnoszą się do jednego przedsiębiorstwa, a nie do sumy grzywien mających zastosowanie do wszystkich przedsiębiorstw uczestniczących w kartelu, poparty jest systemową wykładnią tekstu wytycznych. Termin „kwota podstawowa” jest bowiem systematycznie stosowany w wytycznych w odniesieniu do grzywny, jaką należy nałożyć na jedno przedsiębiorstwo, a nie na wszystkich członków kartelu. Wynika to między innymi z akapitu drugiego wytycznych, zgodnie z którym nowa metoda określania kwoty grzywny opiera się na określeniu kwoty podstawowej, która może być zwiększana lub zmniejszana z uwagi na okoliczności, odpowiednio obciążające lub łagodzące. Jednakże okoliczności te są brane pod uwagę względem każdego przedsiębiorstwa, a nie względem wszystkich członków kartelu, tak że termin „kwota podstawowa” może

odnosić się wyłącznie do grzywny, jaka ma być nałożona na jedno przedsiębiorstwo. Podobnie pkt 1 A akapit szósty wytycznych, w zakresie w jakim wskazuje, że „[t]am, gdzie w naruszeniu uczestniczy kilka przedsiębiorstw [...], może wystąpić potrzeba, w niektórych przypadkach, stosowania kwot ważonych, określonych w ramach każdej z trzech kategorii [uwzględnionych w wytycznych]”, potwierdza, że kwoty te odnoszą się do grzywien mających zastosowanie do każdego przedsiębiorstwa uczestniczącego w naruszeniu, a nie do sumy tych kwot. Wreszcie Komisja słusznie twierdzi, że jeśli w pkt 1 A wytycznych rzeczywiście miałyby na celu odniesienie się, jak twierdzi skarżąca, do minimalnej kwoty grzywien mających zastosowanie do wszystkich przedsiębiorstw, wyjaśniłaby takie podejście za pomocą ścisłego wyrażenia: „minimalna kwota grzywien mających zastosowanie wobec wszystkich przedsiębiorstw”.

88 A zatem należy stwierdzić, że w niniejszej sprawie Komisja ustaliła kwotę wyjściową grzywny, która ma zostać nałożona na skarżącą, na 10 mln EUR, co odpowiada kwocie wyraźnie niższej od przewidzianego w wytycznych progu wynoszącego 20 mln EUR.

89 W tym względzie argument skarżącej, zgodnie z którym rozumowanie Komisji nie wyjaśnia przyczyny, dla której w sprawie, która doprowadziła do wydania decyzji C(2004) 4030 wersja ostateczna, kwoty wyjściowe były znacznie niższe od ww. kwoty wnoszącej 20 mln EUR, jest pozbawiony znaczenia. Jak bowiem zostało wyjaśnione w orzecznictwie, wynosząca 20 mln EUR kwota przewidziana w pkt 1 A tiret trzecie akapit drugi wytycznych w przypadku bardzo poważnych naruszeń nie stanowi progu minimalnego, poniżej którego nie można zejść (zob. podobnie ww. w pkt 69 wyrok w sprawie Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, pkt 97; zob. także wyrok Sądu z dnia 29 listopada 2005 r. w sprawie T-52/02 SNCZ przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5005, pkt 42).

- 90 W drugiej kolejności co się tyczy w szczególności kwestii uwzględnienia rzeczywistego wpływu na rynek przy ustalaniu kwoty grzywny, należy przypomnieć, że przy tym ustalaniu należy uwzględnić czas trwania naruszeń oraz wszystkie okoliczności, które mogą wpływać na ocenę wagi naruszeń, takie jak zachowanie każdego przedsiębiorstwa, rola odgrywana przez każde z nich w ustalaniu uzgodnionych praktyk, korzyść, jaką odniosły z tych praktyk, ich rozmiary i wartość towarów, których dotyczą te praktyki, oraz zagrożenie, jakie stanowi ten rodzaj naruszeń dla celów Unii (zob. podobnie wyroki Trybunału: z dnia 7 czerwca 1983 r. w sprawach połączonych od 100/80 do 103/80 *Musique Diffusion française i in.* przeciwko Komisji, Rec. s. 1825, pkt 129; ww. w pkt 69 w sprawach połączonych *Dansk Rørindustri i in.* przeciwko Komisji, pkt 242). Wynika z tego, że skutek praktyki konkurencyjnej nie jest sam w sobie kryterium rozstrzygającym dla oceny odpowiedniej wysokości grzywny. W szczególności elementy objęte aspektem zamiaru mogą być istotniejsze niż elementy dotyczące tego wpływu, przede wszystkim naruszeń, które są poważne same z siebie, takich jak podział rynków, który to element występuje w niniejszej sprawie (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 2 października 2003 r. w sprawie C-194/99 P *Thyssen Stahl* przeciwko Komisji, Rec. s. I-10821, pkt 118, ww. w pkt 69 wyrok w sprawie *Prym i Prym Consumer* przeciwko Komisji, pkt 96; wyrok z dnia 12 listopada 2009 r. w sprawie C-554/08 P *Carbone-Lorraine* przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 44).
- 91 W niniejszym przypadku stwierdzić należy, że z analizy części zaskarżonej decyzji dotyczącej zarzucanych czynów wynika, że przetwórcy świadomie posłużyli się zachowaniami antykonkurencyjnymi, za które zostali ukarani (zob. w szczególności motywy 124, 132, 133, 141 zaskarżonej decyzji). Jak wynika z motywów 363 i 473 zaskarżonej decyzji, stwierdzenie to znajduje skądinąd potwierdzenie w okoliczności, że kartel miał potajemny charakter.
- 92 Ponadto z zaskarżonej decyzji wynika również, że przetwórcy wielokrotnie porozumiewali się w przedmiocie środków mających na celu zapewnienie skutecznego wprowadzenia w życie kartelu, takich jak wzajemne przesyłanie sobie faktur poszczególnych dostawców (motywy 122, 129 zaskarżonej decyzji), obowiązek przeprowadzenia konsultacji w przypadku dokonywania zakupów poza porozumieniami (motyw 139

zaskarżonej decyzji), obowiązki dokonywania kontroli pracowników w celu uniknięcia podejmowania przez nich inicjatywy bez przeprowadzenia koniecznej koordynacji (motyw 140 zaskarżonej decyzji). W tym względzie z motywu 383 zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja także ustaliła, iż kartel został wprowadzony w życie.

- 93 Niniejszy przypadek cechuje zatem wystąpienie nie tylko bardzo poważnego naruszenia reguł konkurencji, ale także elementów związanych z zamiarem, takich jak te wymienione w pkt 91 i 92 powyżej.
- 94 Ponadto z motywu 376 zaskarżonej decyzji wynika, że kwota wyjściowa grzywny nałożonej na skarżącą odpowiadała kwocie zdecydowanie niższej od kwoty, którą zgodnie z wytycznymi Komisja mogła wziąć pod rozwagę w przypadku bardzo poważnych naruszeń.
- 95 W takich okolicznościach skarżąca nie może powoływać się na błąd Komisji w ustalaniu grzywny, która została na nią nałożona, ze względu na nieuwzględnienie przez Komisję podnoszonego braku wpływu naruszenia na rynek, nawet jeśli założymy, że można go było zmierzyć.
- 96 W trzeciej kolejności należy stwierdzić, że przy ustalaniu kwoty wyjściowej grzywny Komisja uwzględniła możliwe skutki nielegalnego zachowania każdego z zaangażowanych w kartel przedsiębiorstw. Z motywu 370 zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja uznała za właściwe ustalenie wysokości grzywien w zależności od pozycji rynkowej każdej z zaangażowanych w kartel stron po to, aby uwzględnić, oprócz jego konkretnej wagi, ewentualny wpływ nielegalnego zachowania każdej z nich.

- 97 Tymczasem z orzecznictwa wynika, że udział każdego z zaangażowanych w kartel przedsiębiorstw w rynku będącym przedmiotem ograniczającej praktyki, nawet w braku dowodu rzeczywistego wpływu naruszenia na rynek, stanowi okoliczność obiektywną, która pozwala na dokładne określenie odpowiedzialności każdego z tych przedsiębiorstw za potencjalną szkodliwość tej praktyki dla normalnej konkurencji (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawach połączonych T-236/01, T-239/01, od T-244/01 do T-246/01, T-251/01 i T-252/01 Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-1181, pkt 196–198). Z orzecznictwa wynika więc, że w zakresie ustalenia wysokości grzywny istotny jest udział danego przedsiębiorstwa w rynku, a to w celu określenia w ten sposób wpływu, jaki może ono wywierać na rynek (wyrok Trybunału z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie C-185/95 P Baustahlgebebe przeciwko Komisji, Rec. s. I-8417, pkt 139; ww. w pkt 69 wyrok w sprawie Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, pkt 62).
- 98 Zgodnie z tymi zasadami, ustalając w niniejszej sprawie kwotę wyjściową grzywny na podstawie udziałów w rynku posiadanych przez każdą stronę kartelu, Komisja zgodnie z orzecznictwem wykorzystwała odpowiednie kryterium w celu określenia wpływu, jaki zachowanie skarżącej mogło wywrzeć na rynek.
- 99 W czwartej kolejności w odniesieniu do wskazanych w zaskarżonej decyzji danych, które zdaniem skarżącej dowodzą braku wpływu kartelu na rynek, z orzecznictwa wynika, iż przy ocenie wagi naruszenia decydujące znaczenie ma ustalenie, że członkowie kartelu zrobili wszystko, co było w ich mocy, aby ich zamiary przyniosły rzeczywisty skutek. Ponieważ to, co stało się później w odniesieniu do rzeczywistego poziomu cen na rynku, mogło być uzależnione od innych czynników niepodlegających kontroli ze strony członków kartelu, nie mogą oni powoływać na swoją korzyść czynników zewnętrznych, które pokrzyżowały ich zamiary, i wskazywać ich jako okoliczności uzasadniających obniżenie grzywny (zob. ww. w pkt 71 wyrok w sprawach połączonych Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, pkt 287; ww. w pkt 76 wyrok w sprawach połączonych Gütermann i Zwicky przeciwko Komisji, pkt 130 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 100 W niniejszym przypadku więc, w którym w szczególności członkowie kartelu podjęli działania mające na celu nadanie ich antykonkurencyjnym celom rzeczywistego

wymiaru (zob. pkt 91, 92 powyżej), zmiana cen na rynku tego rodzaju jak wzrost cen tytoniu wskazany przez skarżącą nie może jako taka uzasadnić obniżki grzywny. Nie można bowiem wykluczyć, że w braku kartelu wzrost cen byłby znaczniejszy niż wyżej wspomniany wzrost.

- ¹⁰¹ Wreszcie w odniesieniu do argumentu, zgodnie z którym działalność i stabilność kartelu często były zakłócanie przez skarżącą, co wzmacnia według niej hipotezę o braku wpływu naruszenia na rynek, wystarczy zauważyć, że „zakłócające” zachowanie skarżącej w stosunku do kartelu zostało docenione przez Komisję jako okoliczność łagodząca (motyw 380 zaskarżonej decyzji).

W przedmiocie naruszenia zasad równego traktowania i proporcjonalności

- ¹⁰² Jeśli chodzi w pierwszej kolejności o zarzucane naruszenie zasady równego traktowania, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem ta zasada zostaje naruszona jedynie wtedy, gdy porównywalne sytuacje są traktowane w różny sposób lub gdy różne sytuacje są traktowane w ten sam sposób, chyba że takie traktowanie jest obiektywnie uzasadnione (wyrok Trybunału z dnia 13 grudnia 1984 r. w sprawie 106/83 Sermide, Rec. s. 4209, pkt 28; wyrok Sądu z dnia 30 września 2009 r. w sprawie T-161/05 Hoechst przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3555, pkt 79).
- ¹⁰³ Tymczasem należy stwierdzić, że w niniejszej sprawie skarżąca jedynie podnosi, iż zasada równego traktowania nakłada na Komisję obowiązek zróżnicowania grzywien w zależności od rzeczywistego wpływu na rynek karteli, karanych w oparciu o okoliczności danego przypadku. Nie wyjaśnia jednakże, w jaki sposób Komisja naruszyła względem niej w niniejszej sprawie tę zasadę. Ponadto należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem decyzje dotyczące innych spraw, których skarżąca nawet nie wymienia, mają charakter wyłącznie informacyjny, jeżeli chodzi o istnienie

dyskryminacji, zważywszy, że jest mało prawdopodobne, by okoliczności faktyczne tych spraw, takie jak rynek, produkty, przedsiębiorstwa i brane pod uwagę okresy były identyczne (zob. podobnie wyroki Trybunału: z dnia 21 września 2006 r. w sprawie C-167/04 P JCB Service przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8935, pkt 201, 205; z dnia 7 czerwca 2007 r. w sprawie C-76/06 P Britannia Alloys & Chemicals przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-4405, pkt 60; wyrok Sądu z dnia 30 kwietnia 2009 r. w sprawie T-12/03 Itochu przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-883, pkt 124).

¹⁰⁴ Następnie w odniesieniu do zarzucanego naruszenia zasady proporcjonalności należy przypomnieć w tym względzie, iż zasada ta wymaga, by akty instytucji nie wykraczały poza to, co odpowiednie i konieczne do realizacji uzasadnionych celów, którym mają służyć dane przepisy, przy czym w przypadku gdy istnieje możliwość wyboru spośród większej liczby odpowiednich rozwiązań, należy stosować to, które jest najmniej dotkliwe, a wynikające z tego niedogodności nie mogą być nadmierne w stosunku do zamierzonych celów (wyroki Trybunału: z dnia 13 listopada 1990 r. w sprawie C-331/88 Fedesa i in., Rec. s. I-4023, pkt 13; z dnia 5 maja 1998 r. w sprawie C-180/96 Zjednoczone Królestwo przeciwko Komisji, Rec. s. I-2265, pkt 96; wyrok Sądu z dnia 12 września 2007 r. w sprawie T-30/05 Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 223).

¹⁰⁵ W ramach postępowań wszczętych przez Komisję w celu stosowania sankcji za naruszenia reguł konkurencji stosowanie tej zasady zakłada, że grzywny nie powinny być nieproporcjonalne w stosunku do celów, których realizacji służą, czyli zapewnieniu poszanowania tych reguł, i że kwota grzywny nałożonej na przedsiębiorstwo za naruszenie w dziedzinie konkurencji powinna być proporcjonalna do naruszenia ocenianego całościowo, biorąc pod uwagę zwłaszcza wagę tego naruszenia (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawach połączonych T-67/00, T-68/00, T-71/00 i T-78/00 JFE Engineering i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2501, pkt 532; a także ww. w pkt 104 wyrok z dnia 12 września 2007 r. w sprawie Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, pkt 223, 224 i przytoczone tam orzecznictwo). W szczególności

zasada proporcjonalności oznacza, że Komisja powinna ustalić grzywnę proporcjonalnie do czynników uwzględnionych w ocenie wagi naruszenia i w tym celu musi ocenić te czynniki w sposób spójny i obiektywnie uzasadniony (wyroki Sądu: z dnia 27 września 2006 r. w sprawie T-43/02 Jungbunzlauer przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3435, pkt 226–228; z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie T-446/05 Amann & Söhne i Cousin Filuterie przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1255, pkt 171).

- 106 W tym względzie należy zaś stwierdzić, że skarżąca nie wykazała, iż kartel nie wyrządził szkody klientom i konsumentom końcowym, czym uzasadnia swoje zastrzeżenie dotyczące naruszenia zasady proporcjonalności. W rezultacie dane, które przytacza w niniejszym zarzucie, nie pozwalają na udowodnienie takiego braku wpływu, ponieważ mogły mieć na nie wpływ inne czynniki (zob. pkt 99, 100 powyżej).
- 107 Poza tym skarżąca nie może podnosić, że Komisja naruszyła zasadę proporcjonalności, ustalając kwotę wyjściową grzywny na 10 mln EUR, ponieważ rozpatrywane naruszenie stanowi bardzo poważne i umyślne naruszenie reguł konkurencji. Proporcjonalny charakter kwoty wyjściowej zastosowanej w niniejszym przypadku znajduje potwierdzenie w okoliczności, że została ona ustalona na poziomie znacznie niższym od minimalnego progu przewidzianego w wytycznych dla tego rodzaju kartelu.

W przedmiocie braku uzasadnienia i jego nielogicznego charakteru

- 108 W odniesieniu do niniejszego zastrzeżenia należy zauważyć, że skarżąca powołała się na brak uzasadnienia lub jego nielogiczny charakter w tytule zarzutu, nie przedstawiając jednakże żadnego argumentu w uzasadnieniu tego zastrzeżenia w treści zarzutu. W odpowiedzi na pytanie Sądu postawione podczas rozprawy skarżąca wyjaśniła,

że podnosi istnienie nielogicznego uzasadnienia w zakresie, w jakim Komisja nałożyła sankcję wyższą od minimum przewidzianego w wytycznych, nie analizując wpływu kartelu na rynek.

- 109 W tym względzie należy przypomnieć, że z orzecznictwa wynika, iż w ramach określenia grzywny z tytułu naruszenia prawa konkurencji obowiązek uzasadnienia jest spełniony, jeżeli Komisja wskaże w swej decyzji te elementy oceny, które umożliwiły jej określenie wagi i czasu trwania naruszenia. W przypadku decyzji nakładającej grzywny na kilka przedsiębiorstw zakres obowiązku uzasadnienia należy oceniać w szczególności w świetle faktu, że waga naruszeń powinna być ustalana na podstawie wielu czynników, takich jak na przykład szczególne okoliczności sprawy, jej kontekst oraz odstrasżające działanie grzywny, przy czym nie została ustalona wiążąca ani wyczerpująca lista kryteriów, które obowiązkowo powinny być wzięte pod uwagę (wyrok Trybunału z dnia 15 października 2002 r. w sprawach połączonych C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P i C-254/99 P *Limburgse Vinyl Maatschappij i in. przeciwko Komisji*, zwany „wyrokiem w sprawie PCV II”, Rec. s. I-8375, pkt 463, 465).
- 110 W niniejszym przypadku Komisja wskazała w motywach 365–376 zaskarżonej decyzji elementy, które uwzględniła przy ustalaniu kwot wyjściowych grzywny nałożonych na różne zaangażowane w kartel przedsiębiorstwa. Komisja w szczególności wskazała tam kryteria, na podstawie których z jednej strony oceniła wagę naruszenia i z drugiej strony ustaliła następnie kwotę wyjściową, klasyfikując przedsiębiorstwa w zależności od określonego ich udziałem w tym rynku znaczenia, uwzględniając konkretną wagę każdego przedsiębiorstwa i potencjalne skutki jego nielegalnego zachowania. Warunki określone w orzecznictwie w odniesieniu do obowiązku uzasadnienia zostały zatem spełnione.
- 111 Wreszcie ponieważ stwierdzono (zob. pkt 88 powyżej), że Komisja ustaliła kwotę wyjściową grzywny, jaką należy nałożyć na skarżącą, na kwotę znacznie niższą niż minimalny próg przewidziany w wytycznych dla bardzo poważnych naruszeń, nie można uwzględnić argumentu dotyczącego nielogicznego uzasadnienia.

112 Uwzględniając powyższe, zarzut pierwszy należy oddalić.

3. W przedmiocie zarzutu trzeciego, dotyczącego braku uzasadnienia i braku przeprowadzenia dochodzenia, a także naruszenia zasady rozkładu ciężaru dowodu co do czasu trwania uczestnictwa skarżącej w zarzucanym naruszeniu

Argumenty stron

113 Skarżąca twierdzi, że ustalając na dwa lata i osiem miesięcy – czyli od października 1997 r. do dnia 19 lutego 2002 r., z przerwą od dnia 5 listopada 1999 r. do dnia 29 maja 2001 r. – czas trwania jej uczestnictwa w kartelu, Komisja popełniła oczywisty błąd w ocenie okoliczności faktycznych. W tym względzie przypomina, że w toku postępowania administracyjnego podniosła, iż jej uczestnictwo w kartelu zostało przerwane w okresie od lutego 1999 r. i nigdy nie zostało wznowione. A zatem czas trwania uczestnictwa w kartelu wynosił nieco ponad rok. Skarżąca zarzuca także Komisji, że ta oparła swe wnioski na dwóch niewłaściwych dowodach i nie przedstawiła w tym względzie wystarczającego uzasadnienia.

114 W pierwszej kolejności w odniesieniu do ostatniego etapu pierwszego okresu swego uczestnictwa w kartelu skarżąca twierdzi, że należy uwzględnić następujące okoliczności:

— wbrew utrwalonemu orzecznictwu motywy 157–201 zaskarżonej decyzji nie wskazują żadnego dowodu dotyczącego jej uczestnictwa w zebraniach lub innych działaniach w 1999 r.;

- z dowodów przedstawionych przez Komisję wynika, że ostatnie zebranie, w którym skarżąca uczestniczyła, odbyło się w dniu 14 grudnia 1998 r. (motyw 155 zaskarżonej decyzji); poza tym wewnętrzne memorandum spółki Dimon Italia z dnia 20 października 1998 r. (motyw 145 zaskarżonej decyzji), pominięte przez Komisję, wskazuje, że od dnia 16 października 1998 r. grupy ponadnarodowe skarżyły się na to, iż skarżąca ignorowała zasady postępowania narzucone przez kartel;

- mimo że w 1999 r. kartel był bardzo aktywny, z zaskarżonej decyzji nie wynika, by skarżąca w nim uczestniczyła; zgodnie bowiem z zaskarżoną decyzją: (i) pozostali przetwórcy, czyli Deltafina, Transcatab, Dimon Italia i Trestina Azienda Tabacchi, wywierali ciągłą presję na APTI w celu wpłynięcia na negocjacje dotyczące zawarcia porozumień międzybranżowych (motyw 165 zaskarżonej decyzji); (ii) poszczególne zebrania kartelu w 1999 r., w tym między innymi niektóre szczególnie ważne w październiku, odbyły się z udziałem Deltafiny, Transcatabu i Dimon Italia, przy czym skarżąca w nich nie uczestniczyła ani nie była na nie zaproszona (motyw 184 zaskarżonej decyzji); (iii) memorandum dotyczące odmian surowca tytoniowego Bright i Burley zostało zatwierdzone wyłącznie przez niektórych przetwórców (motyw 186 zaskarżonej decyzji).

¹¹⁵ W drugiej kolejności w odniesieniu do okresu od dnia 29 maja 2001 r. do dnia 19 lutego 2002 r. skarżąca podnosi następujące okoliczności:

- rozstrzygającym dowodem jej powrotu do kartelu było otrzymanie faksu, wysłanego jej w dniu 29 maja 2001 r. przez Deltafinę, wskazującego cenę, przy której Deltafina podpisałaby umowy dotyczące odmiany Bright ze stowarzyszeniami producentów; komunikat ten nie miał jednakże charakteru antykonkurencyjnego; chodzi bowiem o pojedynczą korespondencję, której celem było umożliwienie skarżącej pokonania trudności w zrozumieniu wartości rynkowych obowiązujących najczęściej w umowach pomiędzy hodowcami a przetwórcami, których procedura podpisywania podlegała zasadom wspólnej polityki rolnej będącej przedmiotem znacznych zmian;

- inicjatywy handlowe podejmowane przez skarżącą były uważnie śledzone podczas zebrań kartelu, w których ona nie uczestniczyła (motyw 209 zaskarżonej decyzji); poza tym stosunki kartelu ze skarżącą opisane są nawet w porządku dnia wysłanym przez Dimon Italia do Deltafiny i Transcatab, zaproponowanym w odniesieniu do zebrania, które miało się odbyć w dniu 18 września 2001 r., czyli po dacie otrzymania wspomnianego faksu (motyw 212 zaskarżonej decyzji);

- jak wynika z oświadczeń Transcatab złożonych podczas kontroli przeprowadzonej w dniu 18 kwietnia 2002 r., zarzucane uczestnictwo skarżącej w kartelu było ograniczone do dwóch zebrań: z dnia 16 listopada 2001 r. i z dnia 8 stycznia 2002 r.; skarżąca uczestniczyła w nich, ponieważ Deltafina, Dimon Italia i Transcatab zaprosiły ją w charakterze „mediatora” w celu pokonania sprzeciwu „konsorcjum ds. ochrony i podniesienia wartości tytoniu Burley Campano” (zwanego dalej „konsorcjum Burley”) wobec wprowadzenia systemu licytacji w zakresie sprzedaży tytoniu wspieranego przez Unitab i APTI, którym zarządzał komitet ds. krajowego zarządzania tytoniem (zwany dalej „Cogentab”); skarżąca z kolei zaprosiła zainteresowane strony na zebranie w dniu 8 stycznia 2002 r. (motyw 222 zaskarżonej decyzji), a dzień wcześniej odbyło się inne zebranie, w trakcie którego Deltafina, Dimon Italia i Transcatab prawdopodobnie omawiały, pod nieobecność skarżącej i dostawców należących do konsorcjum Burley, wspólne stanowisko, jakie należy przyjąć podczas negocjacji nazajutrz.

¹¹⁶ Komisja wyjaśnia w pierwszej kolejności, że przyjęła dzień 5 listopada 1999 r. za datę, w której skarżąca przerwała swe uczestnictwo w kartelu, ponieważ z odrębnej notatki osoby odpowiedzialnej za zakupy spółki Deltafina dotyczącej zebrania kartelu w tym samym dniu wynika, że skarżąca była uwzględniona w porządku dnia jako podmiot zewnętrzny wobec kartelu.

- 117 W tym względzie Komisja podważa argumentację skarżącej, zgodnie z którą datą, jaką należy uwzględnić w odniesieniu do przerwania jej uczestnictwa w kartelu, jest dzień 14 grudnia 1998 r. (data ostatniego zebrania kartelu, w którym skarżąca uczestniczyła), lub też data ta powinna być określona na podstawie memorandum wewnętrznego spółki Dimon Italia z dnia 20 października 1998 r. wskazanego w motywie 145 zaskarżonej decyzji. Po pierwsze bowiem, skarżąca sama przyznała w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, że uczestniczyła w kartelu co najmniej do lutego 1999 r., a po drugie, wspomniane memorandum spółki Dimon Italia nie może stanowić dowodu przerwania uczestnictwa skarżącej w kartelu w 1998 r., jako że zgodnie z orzecznictwem aż do momentu, w którym przedsiębiorstwo nie odcina się publicznie od przebiegu zebrań, pozostaje ono w pełni odpowiedzialne za uczestnictwo w kartelu. Ze względu na brak dowodów w tym zakresie prawidłowo więc ustalono w zaskarżonej decyzji, że uczestnictwo skarżącej w kartelu trwało co najmniej do dnia 5 listopada 1999 r.
- 118 W drugiej kolejności Komisja wyjaśnia, że przyjęła dzień 29 maja 2001 r. za datę powrotu skarżącej do kartelu, ponieważ w tym dniu skarżąca otrzymała faks informujący ją o cenie, przy której Deltafina podpisze umowy ze stowarzyszeniami producentów.
- 119 Taka korespondencja pomiędzy konkurentami stanowi dowód powrotu skarżącej do kartelu, jeśli uwzględnić fakt, że uczestniczyła już w nim do 1999 r. i że niedługo później, czyli w dniu 16 listopada 2001 r., ponownie zaczęła uczestniczyć w zebraniach kartelu.
- 120 Poza tym Komisja zaprzecza w duplice tezie skarżącej, jakoby ze skargi wyraźnie wynikał jej zamiar podważenia nie tylko czasu trwania jej uczestnictwa w kartelu, ale także samego zaistnienia powrotu do kartelu w okresie od maja 2001 r. do początku 2002 r. Komisja uważa, po pierwsze, że dopiero w replice skarżąca po raz pierwszy podważa nielegalny charakter wspomnianych zebrań, zaprzeczając, jakoby dołączyła do kartelu w 2001 r. Zastrzeżenie to jest niedopuszczalne na mocy przepisów art. 44 ust. 1 lit. c) w związku z 48 ust. 2 regulaminu. Po drugie, Komisja twierdzi, że zastrzeżenie

jest w każdym razie bezzasadne. Oświadczenie Transcatab z dnia 18 kwietnia 2002 r. (dokument nr 38281/03488) zawiera wykaz poszczególnych zebrań członków kartelu, w którym zebranie z dnia 16 listopada 2001 r. jest opisane jako zebranie „zawężone” (rodzaj zebrania, w którym uczestniczą oddelegowani administratorzy), a zebranie z dnia 8 stycznia 2002 r. jako zebranie „robocze” (rodzaj zebrania, w którym uczestniczą osoby odpowiedzialne za zakupy). Zdaniem Komisji te dwa zebrania miały zatem charakter i cel antykonkurencyjny, a w konsekwencji były objęte działaniami kartelu. Okoliczność, że podczas tych zebrań omawiano także możliwość ustanowienia systemu sprzedaży tytoniu na licytacji, niekoniecznie oznacza, że nie były podczas nich omawiane kwestie dotyczące kartelu ani że skarżąca nie była zaangażowana w te dyskusje. Poza tym skarżąca nie przedstawiła żadnego dowodu, że publicznie odcinała się podczas zebrań od dyskusji o celu antykonkurencyjnym.

- ¹²¹ W trzeciej kolejności Komisja twierdzi, że w każdym razie niniejszy zarzut jest bezskuteczny. Nawet bowiem gdyby ten zarzut został uwzględniony, oznaczałoby to wyłączenie, że kwota wyjściowa grzywny ustalona w odniesieniu do skarżącej powinna być podwyższona o 15%, a nie o 25%, co nie miałyby żadnego wpływu na ostateczną kwotę grzywny, jeśli uwzględnić jej obniżkę do 2,05 mln EUR zgodnie z górną granicą wynoszącą 10% przewidzianą w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003.

Ocena Sądu

- ¹²² Co się tyczy czasu trwania uczestnictwa skarżącej w naruszeniu (motywy 302, 378 za-skarżonej decyzji), należy podnieść przede wszystkim, że jest bezsporne, iż skarżąca dołączyła do kartelu w październiku 1997 r. Natomiast strony co do zasady nie zgadzają się co do tego, po pierwsze, czy Komisja prawidłowo ustaliła, że uczestnictwo

skarżącej zakończyło się w dniu 5 listopada 1999 r., a po drugie, czy Komisja prawidłowo ustaliła, iż skarżąca powróciła do kartelu na okres od dnia 29 maja 2001 r. do końca naruszenia, czyli do dnia 19 lutego 2002 r.

- 123 Następnie należy podnieść, że zdaniem Komisji argument skarżącej podniesiony w celu podważenia niezgodnego z prawem charakteru zebrań z dnia 16 listopada 2001 r. i z dnia 8 stycznia 2002 r. stanowi nowy zarzut, podniesiony w replice, który jest w konsekwencji niedopuszczalny.
- 124 Sąd przypomina w tym względzie, że zgodnie z art. 48 § 2 akapit pierwszy regulaminu postępowania nie można podnosić nowych zarzutów w toku postępowania, chyba że ich podstawą są okoliczności prawne lub faktyczne ujawnione dopiero w toku postępowania. Zarzut, który stanowi rozwinięcie zarzutu podniesionego wcześniej w sposób bezpośredni lub dorozumiany i który pozostaje z nim w ścisłym związku, należy uznać za dopuszczalny (wyroki Sądu: z dnia 10 kwietnia 2003 r. w sprawie T-195/00 *Travellex Global and Financial Services i Interpayment Services* przeciwko Komisji, Rec. s. II-1677, pkt 33, 34; z dnia 24 maja 2007 r. w sprawie T-151/01 *Duales System Deutschland* przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1607, pkt 71).
- 125 W niniejszej sprawie należy stwierdzić, że zarzut uznany za nowy przez Komisję stanowi rozszerzenie argumentów podniesionych przez skarżącą w odpowiedzi na argumentację przedstawioną przez Komisję w odpowiedzi na skargę w ramach trzeciego zarzutu, dotyczącego czasu trwania uczestnictwa skarżącej w kartelu. Zarzut niedopuszczalności podniesiony przez Komisję powinien więc zostać oddalony.
- 126 Poza tym należy stwierdzić, że skarżąca nie wnosi wyraźnie o stwierdzenie nieważności art. 1 lit. b) zaskarżonej decyzji, który określa czas trwania jej uczestnictwa w kartelu.

- 127 Niemniej jednak w niniejszym przypadku z pism procesowych wynika, że skarżąca podważa co do zasady zgodność z prawem zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim Komisja stwierdziła w niej, jak wskazano w art. 1 lit. b) jej sentencji, że w przypadku skarżącej naruszenie trwało od października 1997 r. do dnia 5 listopada 1999 r. i od dnia 29 maja 2001 r. do dnia 19 lutego 2002 r. W konsekwencji skarżąca wskazuje w swych pismach procesowych, że czas trwania jej uczestnictwa w kartelu należy ustalić na nieco ponad rok, czyli od października 1997 r. do lutego 1999 r. i że Komisja, oświadczając, że naruszenie popełnione przez skarżącą trwało o wiele dłużej, „[...] popełniła błąd w ustaleniu okoliczności faktycznych i w ocenie dowodów przedstawionych przez [skarżącą]”. Ponadto jest bezsporne, że skarżąca podważyła czas trwania swego uczestnictwa w kartelu w toku postępowania administracyjnego, między innymi w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów (zob. podobnie i przez analogię ww. w pkt 78 wyrok *Groupe Danone przeciwko Komisji*, pkt 212).
- 128 Mając powyższe na względzie, należy więc uznać, że w ramach niniejszego zarzutu skarżąca domaga się nie tylko obniżenia grzywny, ale również stwierdzenia nieważności części zaskarżonej decyzji, a w szczególności art. 1 lit. b) jej sentencji, w zakresie w jakim Komisja błędnie w nim stwierdziła, że naruszenie trwało od października 1997 r. do dnia 19 lutego 2002 r., z przerwą w okresie od dnia 5 listopada 1999 r. do dnia 29 maja 2001 r. (zob. podobnie i w drodze analogii ww. w pkt 78 wyrok w sprawie *Groupe Danone przeciwko Komisji*, pkt 213).
- 129 Tymczasem z orzecznictwa wynika, że do Komisji należy stwierdzenie nie tylko istnienia kartelu, ale także czasu jego trwania (zob. wyrok Sądu z dnia 15 marca 2000 r. w sprawach połączonych T-25/95, T-26/95, od T-30/95 do T-32/95, od T-34/95 do T-39/95, od T-42/95 do T-46/95, T-48/95, od T-50/95 do T-65/95, od T-68/95 do T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 i T-104/95 *Cimenteries CBR i in. przeciwko Komisji*, Rec. s. II-491, pkt 2802 i przytoczone tam orzecznictwo). W szczególności jeśli chodzi o przeprowadzenie dowodu naruszenia art. 81 ust. 1 WE – na Komisji spoczywa obowiązek udowodnienia stwierdzonych przez nią naruszeń oraz przedstawienia środków dowodowych pozwalających wykazać w sposób wymagany prawem występowanie okoliczności stanowiących naruszenie (zob. podobnie ww. w pkt 97 wyrok Trybunału w sprawie *Baustahlgewebe przeciwko Komisji*, pkt 58; wyrok z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-49/92 P *Komisja przeciwko Anic Partecipazioni*, Rec. s. I-4125, pkt 86; ww. w pkt 78 wyrok w sprawie *Groupe Danone przeciwko Komisji*,

pkt 215). Jeżeli sąd ma wątpliwości, to należy je rozstrzygać na korzyść przedsiębiorstw będących adresatami decyzji stwierdzającej naruszenie. Sąd nie może zatem dojść do wniosku, że Komisja wykazała istnienie danego naruszenia w sposób zgodny z prawem, jeżeli ma jeszcze co do tego wątpliwości, w szczególności w ramach skargi o stwierdzenie nieważności lub zmiany decyzji nakładającej grzywnę. W tej ostatniej sytuacji należy bowiem uwzględnić zasadę domniemania niewinności, która należy do praw podstawowych chronionych w unijnym porządku prawnym i która została potwierdzona w art. 48 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz.U. 2007, C 303, s. 1). Zważywszy na charakter omawianych naruszeń, jak również na charakter i stopień surowości związanych z nimi sankcji, zasada domniemania niewinności stosuje się w szczególności do postępowań dotyczących naruszeń reguł konkurencji, mających zastosowanie do przedsiębiorstw, które to postępowania mogą prowadzić do wymierzenia grzywien lub okresowych kar pieniężnych (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-199/92 P Hüls przeciwko Komisji, Rec. s. I-4287, pkt 149, 150; zob. również podobnie ww. w pkt 78 wyrok w sprawie Groupe Danone przeciwko Komisji, pkt 215, 216). Konieczne jest zatem, aby Komisja przedstawiła precyzyjne i spójne dowody w celu uzasadnienia twierdzenia, że zarzucane naruszenie zostało popełnione (zob. ww. w pkt 78 wyrok Groupe Danone przeciwko Komisji, pkt 217 i przytoczone tam orzecznictwo).

¹³⁰ Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że nie każdy z dowodów dostarczonych przez Komisję musi koniecznie odpowiadać tym kryteriom w odniesieniu do każdego z elementów naruszenia. Wystarczy, żeby oceniany globalnie zbiór poszlak przytoczonych przez instytucję odpowiadał temu wymogowi (zob. ww. w pkt 105 wyrok Sądu w sprawach połączonych JFE Engineering przeciwko Komisji, pkt 180 i przytoczone tam orzecznictwo).

¹³¹ Jest ponadto normalne, że działania, które obejmują te praktyki i porozumienia, mają miejsce poza prawem, i że zebrania odbywają się potajemnie, a dokumentacja z tym związana jest ograniczona do minimum. Z tego wynika, że nawet jeśli Komisja odkryje dokumenty świadczące wyraźnie o nawiązaniu nielegalnego kontaktu pomiędzy przedsiębiorstwami – takie jak sprawozdania ze zebrań – będą one zazwyczaj jedynie fragmentaryczne i odosobnione, i dlatego często będzie konieczna rekonstrukcja

poszczególnych elementów w drodze dedukcji. Dlatego też w większości przypadków istnienie praktyki lub porozumienia antykonkurencyjnego musi być wywnioskowane na podstawie pewnej liczby zbieżnych okoliczności oraz przesłanek, które razem ujęte mogą stanowić wobec braku innego spójnego wytłumaczenia dowód naruszenia reguł konkurencji (wyroki Trybunału: z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 55–57; z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawach połączonych C-403/04 P i C-405/04 P Sumitomo Metal Industries i Nippon Steel przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-729, pkt 51).

- 132 Ponadto zgodnie z orzecznictwem w przypadku braku dowodów pozwalających na bezpośrednio ustalenie czasu trwania naruszenia Komisja powinna przynajmniej przedstawić dowody na poparcie faktów wystarczająco zbliżonych w czasie, tak by można było rozsądnie przyjąć, że naruszenie to trwało nieprzerwanie między dwiema określonymi datami (wyroki Sądu: z dnia 7 lipca 1994 r. w sprawie T-43/92 Dunlop Slazenger przeciwko Komisji, Rec. s. II-441, pkt 79; ww. w pkt 55 w sprawie Peróxidos Orgánicos przeciwko Komisji, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 133 W niniejszej sprawie w świetle podniesionych zarzutów narzuca się pytanie, czy Komisja dysponowała wystarczającą ilością dowodów, by stwierdzić, że skarżąca uczestniczyła w kartelu w okresie od października 1997 r. do dnia 5 listopada 1999 r. i że powróciła do kartelu w okresie od dnia 29 maja 2001 r. do dnia 19 lutego 2002 r.

W przedmiocie daty zakończenia uczestnictwa skarżącej w kartelu w 1999 r.

- 134 Na wstępie należy podnieść, że jest bezsporne, iż skarżąca przerwała uczestnictwo w kartelu w 1999 r. Strony nie zgadzają się natomiast co do dokładnej daty, w której przerwanie to nastąpiło. Skarżąca zaprzecza, jakoby uczestniczyła w kartelu po dniu

19 lutego 1999 r., dacie ostatniego zebrania, w którym potwierdza swe uczestnictwo, podczas gdy Komisja ustaliła datę tegoż wycofania się skarżącej z kartelu na dzień 5 listopada 1999 r. Data ta została określona w oparciu o wskazówki zawarte w odręcznych notatkach sporządzonych w dniu 5 listopada 1999 r. przez pracownika Deltafiny i dotyczące zebrania kartelu, które odbyło się w tym samym dniu (przypis na stronie nr 263 zaskarżonej decyzji). Z notatek tych wynika bowiem, że stosunki pomiędzy członkami kartelu a skarżącą zostały wpisane do porządku obrad wspomnianego zebrania, co dowodzi, że była ona uznana za podmiot zewnętrzny względem kartelu.

- 135 Tymczasem należy podnieść, że te odręczne notatki, na podstawie których Komisja ustaliła datę, w której skarżąca przerwała uczestnictwo w kartelu w 1999 r., nie zawierają w rzeczywistości żadnego odwołania do daty zakończenia tego uczestnictwa. Jediną datą pewną, którą można wywnioskować z tych notatek, jest data sporządzenia ich przez autora.
- 136 Należy zatem stwierdzić, że okoliczności faktyczne, co do których autor notatek wypowiada się *implicite* – czyli *okoliczność*, że skarżąca stała się podmiotem zewnętrznym względem kartelu – poprzedzają bez wątpienia datę sporządzenia tych notatek, co skądinąd przyznaje sama Komisja w przypisie na stronie 263 zaskarżonej decyzji.
- 137 W konsekwencji *wbrew* temu, co utrzymuje Komisja w zaskarżonej decyzji, wspomniane notatki nie pozwalają na przyjęcie dnia 5 listopada 1999 r. jako daty przerwania przez skarżącą uczestnictwa w kartelu.
- 138 W tym względzie należy najpierw zauważyć, że w motywie 157 zaskarżonej decyzji, który znajduje się w początkowej części decyzji poświęconej badaniu zarzucanych okoliczności faktycznych w 1999 r., Komisja twierdzi, że „Deltafina, Dimon [Italia] i Transcatab utrzymywały regularne nieformalne kontakty w celu omawiania prognoz i zmian w zakresie cen zakupu we Włoszech”, nie wymieniając skarżącej [co

wynika skądinąd wyraźnie z pkt 2.3 wniosku o zwolnienie z grzywny złożonego przez Dimon Italia w dniu 4 kwietnia 2002 r. (dokument nr 38281/04998), wymienionego w motywie 7 zaskarżonej decyzji]. Następnie w motywach 165, 184 i 185 zaskarżonej decyzji Komisja wymienia kilka kontaktów pomiędzy tymi trzema przetwórcami w 1999 r., jednak żaden z tych kontaktów nie dotyczy skarżącej. Ponadto jak wskazano w motywie 186 zaskarżonej decyzji, w październiku 1999 r. Deltafina, Dimon Italia i Transcatlab „zawarły [porozumienie] dotyczące Bright i Burley, które w treści i formie jest bardzo podobne do porozumienia Villa Grazioli”. Zdaniem Komisji celem tego porozumienia jest „zasadniczo ustalenie cen zakupu surowca tytoniowego [...] od podmiotów trzecich zajmujących się pakowaniem, przydzielanie podmiotów trzecich zajmujących się pakowaniem wraz z ilością określoną na każdego przetwórcę i bojkotowanie podmiotów trzecich zajmujących się pakowaniem, które nie przystąpiły do Cogentab”. Tymczasem jak podnosi sama Komisja w przypisie na stronie 263 zaskarżonej decyzji, z oświadczeń pisemnych Transcatlab złożonych w dniu 18 kwietnia 2002 r. podczas kontroli przeprowadzanej w jej pomieszczeniach (zob. także pkt 159 poniżej) wynika, że skarżąca opuściła kartel, „ponieważ nie zgadzała się na utworzenie Cogentab”, które było stowarzyszeniem utworzonym przez APTI i Unitab w październiku 1999 r., na podstawie porozumienia branżowego na okres zbiorów odmiany Burley w 1999 r. (motyw 182 zaskarżonej decyzji). Poza tym z motywu 159 zaskarżonej decyzji wynika, że dwa zebrania przetwórców, które odbyły się w Rzymie (Włochy) w lutym 1999 r., a w przypadku których skarżąca nie figuruje wśród uczestników, „także były okazją do omówienia [...] utworzenia mieszanego komitetu ds. zakupów [...], który następnie został nazwany Cogentab”.

139 Podsumowując, w zaskarżonej decyzji Komisja nie wskazała żadnego dowodu dotyczącego uczestnictwa skarżącej w kartelu aż do dnia 5 listopada 1999 r.

140 Dopiero podczas rozprawy Komisja po raz pierwszy powołała się na uczestnictwo skarżącej w zebraniu „operacyjnym” w dniu 22 lipca 1999 r., o którym nie wspomniała ani w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, ani w zaskarżonej decyzji.

- 141 Wyłącznie z zaskarżonej decyzji wynika, że skarżąca „opuściła kartel” w 1999 r. „ponieważ nie zgadzała się na utworzenie Cogentab” (motyw 302, przypis na stronie 263 zaskarżonej decyzji) i że dyskusja dotycząca jego utworzenia została rozpoczęta podczas dwóch zebrań w lutym 1999 r. (zob. motyw 159 zaskarżonej decyzji), przy czym Komisja nie ustaliła we wspomnianej decyzji, że skarżąca uczestniczyła w tych zebraniach.
- 142 Komisja popełniła zatem błąd w ocenie okoliczności faktycznych, stwierdzając w zaskarżonej decyzji, że skarżąca zakończyła uczestnictwo w kartelu w dniu 5 listopada 1999 r.
- 143 A zatem w świetle powyższych rozważań w braku ustalenia dokładnej daty zakończenia uczestnictwa skarżącej w kartelu Komisja niesłusznie przyjęła za tę datę dzień 5 listopada 1999 r., a więc należy zgodnie z zasadą *in dubio pro reo* (zob. pkt 129 powyżej) przyjąć miesiąc luty 1999 r. jako ostatni miesiąc uczestnictwa skarżącej w kartelu.
- 144 Ocena ta nie może być podważona argumentem Komisji, że zgodnie z orzecznictwem w braku dowodów wykazujących, iż skarżąca publicznie odcinała się od pozostałych członków kartelu od 1998 r. lub w każdym razie od lutego 1999 r., Komisja słusznie ustaliła, że uczestnictwo skarżącej w kartelu trwało do dnia 5 listopada 1999 r. – jeśli weźmiemy pod uwagę dowody wskazujące, iż w tym dniu pozostali członkowie kartelu uznali, że skarżąca zakończyła swe uczestnictwo.
- 145 W tym względzie wystarczy przypomnieć, że w zaskarżonej decyzji Komisja nie ustaliła, jakoby w 1999 r., a dokładniej do dnia 5 listopada 1999 r., skarżąca uczestniczyła w zebraniach, w trakcie których były zawierane lub wprowadzane w życie

porozumienia antykonkurencyjne (zob. podobnie i przez analogię ww. w pkt 131 powyżej wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 81). Przeciwnie, w odniesieniu do zebrań w lutym 1999 r. Komisja wyjaśniła w motywie 159 zaskarżonej decyzji, że oprócz Deltafiny, Dimon Italia i Transcatab obecność pozostałych przetwórców, w tym skarżącej, nie może „być z całą pewnością ustalona”.

¹⁴⁶ Poza tym argument Komisji jest sprzeczny z ustaleniem zawartym w zaskarżonej decyzji, opartym na pisemnych oświadczeniach Transcatab z dnia 18 kwietnia 2002 r. (zob. przypis na stronie nr 263 zaskarżonej decyzji), zgodnie z którym w dniu 5 listopada 1999 r. skarżąca „opuściła kartel”, ponieważ nie popierała utworzenia Cogentab. Zaś z ustaleń faktycznych zawartych w zaskarżonej decyzji (zob. motyw 159 zaskarżonej decyzji) wynika również, że pierwsze dyskusje dotyczące utworzenia Cogentab rozpoczęto już podczas zebrań w lutym 1999 r. (zob. także pkt 138, 141 powyżej).

¹⁴⁷ Podobnie bez znaczenia jest argument Komisji – podniesiony pod raz pierwszy podczas rozprawy – zgodnie z którym przyjmując datę 5 listopada 1999 r., była ona „wspaniałomyślna” względem skarżącej, ponieważ zgodnie z brzmieniem motywu 199 zaskarżonej decyzji skarżąca uczestniczyła w dniu 22 listopada 1999 r. w zebraniu przetwórców, którego cel był „prawdopodobnie” antykonkurencyjny. Zarówno bowiem w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, jak i w zaskarżonej decyzji Komisja odmówiła nadania ewentualnemu uczestnictwu skarżącej w takim zebraniu mocy dowodowej, umożliwiającą zakwalifikowanie tego uczestnictwa jako okoliczności obciążającej i w związku z tym nie uwzględniła tego stwierdzenia w ramach oceny czasu trwania uczestnictwa skarżącej w kartelu, aby wreszcie stwierdzić, że w dniu 5 listopada 1999 r. skarżąca „opuściła już kartel” (przypis na stronie 263 zaskarżonej decyzji). Ocena ta jest skądinąd potwierdzona, po pierwsze, wnioskiem złożonym przez Dimon Italia o zwolnienie z grzywny w dniu 4 kwietnia 2002 r., a po drugie, oświadczeniami Transcatab z dnia 18 kwietnia 2002 r. (zob. pkt 138 powyżej).

- 148 Wreszcie Komisja nie wykazała także, że w 1999 r. skarżąca uczestniczyła we wprowadzaniu w życie porozumień międzybranżowych dotyczących poszczególnych odmian tytoniu lub w zebraniach przetwórców, mających na celu ustalenie wspólnego stanowiska – którego następnie miałyby bronić w ramach APTI – aby od niego uzależnić stanowisko, jakie należy przyjąć podczas negocjacji z Unitab dotyczących wspomnianych porozumień (zob. motyw 165 zaskarżonej decyzji).
- 149 W świetle powyższych rozważań należy uwzględnić zastrzeżenie, że Komisja błędnie stwierdziła, iż skarżąca zakończyła uczestnictwo w kartelu w dniu 5 listopada 1999 r., ponieważ dowody rozpatrzone w tym względzie w zaskarżonej decyzji, a także inne dokumenty akt sprawy umożliwiają wyłącznie stwierdzenie, że zostało wykazane uczestnictwo jedynie do lutego 1999 r. (motyw 159 zaskarżonej decyzji, przypis na stronie 263).

W przedmiocie uczestnictwa skarżącej w kartelu w okresie od dnia 29 maja 2001 r. do dnia 19 lutego 2002 r.

- 150 W odniesieniu do okresu zarzucanego powrotu skarżącej do kartelu, czyli od dnia 29 maja 2001 r. do dnia 19 lutego 2002 r., należy zauważyć, że Komisja oparła swą ocenę na trzech okolicznościach faktycznych. W odniesieniu do daty, w której skarżąca powróciła do kartelu, Komisja przyjęła dzień 29 maja 2001 r., ponieważ tego dnia pracownik Deltafiny wysłał pracownikowi skarżącej faks zawierający informacje dotyczące ceny za kilogram, po której Deltafina podpisze umowy dotyczące uprawiania odmiany Bright (motywy 211, 302 zaskarżonej decyzji). Okoliczność ta w połączeniu z uczestnictwem skarżącej w dwóch zebraniach, które odbyły się w dniu 16 listopada 2001 r. (motyw 213 zaskarżonej decyzji) i w dniu 8 stycznia 2002 r. (motyw 222 zaskarżonej decyzji), skłoniła następnie Komisję do stwierdzenia, że uczestnictwo skarżącej w kartelu trwało, podobnie jak w przypadku Deltafiny, Transcatab i Dimon Italia, aż do dnia 19 lutego 2002 r.

— W przedmiocie faksu wysłanego przez Deltafinę w dniu 29 maja 2001 r.

- 151 W odniesieniu do faksu z dnia 29 maja 2001 r. w pierwszej kolejności należy podnieść, że wymieniono w nim tylko ceny, jakie Deltafina miała umieścić w umowach kontraktacji ze stowarzyszeniami producentów w odniesieniu do odmiany tytoniu Bright, w zależności od jego jakości.
- 152 W tym względzie należy zauważyć, po pierwsze, że z zaskarżonej decyzji nie wynika, aby ceny te były cenami ustalonymi w ramach kartelu ani aby Deltafina była zobowiązana przez kartel do przekazania informacji o cenach. Faks ten stanowi zatem pojedynczą korespondencję pomiędzy Deltafiną a skarżącą, dotyczącą wrażliwych informacji handlowych, ale odnoszącą się tylko do cen, które należy umieścić w umowach kontraktacji w odniesieniu do jednej odmiany spośród innych, o których mowa w motywie 87 zaskarżonej decyzji. Poza tym w fakse tym nie wyjaśniono, jakich regionów dotyczą te ceny, mimo że sama Komisja stwierdziła w motywie 99 zaskarżonej decyzji, że „ceny surowca tytoniowego różnią się znacznie w zależności od regionów i odmian”.
- 153 Po drugie, należy zauważyć, że cena, o której mowa w fakse Deltafiny, a która odnosi się wyraźnie do umów kontraktacji, może być tylko „ceną umowną”. Z zaskarżonej decyzji bowiem wynika, że cena ta jest wskazana w umowach tego rodzaju – które generalnie są zawierane pomiędzy producentami a przetwórcami w okresie od marca do maja danego roku zbiorów – i stanowi „cenę, którą przetwórcy zobowiązują się płacić w zależności od jakości tytoniu” (motywy 90, 91 zaskarżonej decyzji).
- 154 Jak wyjaśniono w motywie 92 zaskarżonej decyzji, cena ta różni się od ceny, która jest „rzeczywiście płacona przy odbiorze tytoniu i która jest wprost proporcjonalna do klas jakości i innych czynników”. Cena ta, zwana „ceną dostawy”, jest bowiem

„zazwyczaj ustalana w okresie pomiędzy grudniem a lutym”. Ponadto z motywu 279 lit. a) zaskarżonej decyzji wynika, że jednolite i ciągle naruszenie wprowadzone w życie przez przetwórców obejmowało między innymi praktykę „ustalania cen wspólnych zakupów, jakie przetwórcy płacili przy odbiorze tytoniu”.

155 Po trzecie, należy zauważyć z jednej strony, że otrzymanie wspomnianego faksu przez skarżącą zostało poprzedzone ustaleniem przez Dimon Italia w dniu 10 maja 2001 r. porządku dnia omówionego wewnątrz tej spółki, a dotyczącego zebrania, które miało się odbyć w jej biurach dwa tygodnie później, który to porządek przewidywał wśród poszczególnych punktów, jakie miały być omawiane, dyskusję dotyczącą „Romana Tabacchi/ATI” (motyw 209 zaskarżonej decyzji). Z drugiej strony po otrzymaniu przez skarżącą wspomnianego faksu porządek dnia został w dniu 14 września 2001 r. wysłany przez Dimon Italia do Deltafiny i Transcatub w odniesieniu do zebrania, które w rzeczywistości odbyło się w dniu 18 września 2001 r. i w którym skarżąca nie uczestniczyła. W tym porządku dnia znajduje się punkt sformułowany w następujący sposób: „Ns. rapporti Versus ATI, ETI, ROM TAB” („nasze stosunki z ATI/ETI i Romana Tabacchi”) (zob. motyw 212 zaskarżonej decyzji). Ponieważ pierwszy punkt tego porządku dnia brzmiał: „Ribadire ns. Rapporti” („wzmocnić nasze stosunki”), nie można uznać, że zawarte w nim stwierdzenie stanowi potwierdzenie, tak jak podnosi skarżąca, że jest ona podmiotem zewnętrznym względem kartelu. W rezultacie z jednej strony użycie słowa „versus”, a z drugiej zachęta do wzmocnienia stosunków pomiędzy członkami kartelu nie stwarzają wątpliwości co do pozycji skarżącej względem Dimon Italia, Transcatub i Deltafiny. Zresztą z motywu 204 zaskarżonej decyzji wynika także, że inne zebranie operacyjne kartelu odbyło się w Caserte (Włochy) w dniu 5 czerwca 2001 r., czyli pomiędzy datą otrzymania faksu od Deltafiny a zebraniem w dniu 18 września 2001 r., w którym skarżąca nie uczestniczyła.

156 O ile faks Deltafiny można uznać za dokument wykazujący, że skarżąca ponownie nawiązała kontakt z członkiem kartelu w celu uzyskania dokładnych informacji co do „ceny umownej” danej odmiany tytoniu, jakie należy umieścić w umowach

kontraktacji, które miała zawrzeć ze stowarzyszeniami producentów, to jednak dokument ten sam w sobie nie świadczy w wystarczający sposób o tym, że skarżąca powróciła do kartelu, zwłaszcza w kontekście przedstawionym w pkt 152–155 powyżej.

— W przedmiocie zebrań w dniu 16 listopada 2001 r. i w dniu 8 stycznia 2002 r.

¹⁵⁷ Należy stwierdzić, że skarżąca przyznaje, iż uczestniczyła w zebraniach w dniu 16 listopada 2001 r. i w dniu 8 stycznia 2002 r. Utrzymuje jednak, że była „wezwana” przez Dimon Italia na zebranie, które odbyło się w biurach APTI w dniu 16 listopada 2001 r. i podczas którego zwrócono się do niej, aby wystąpiła w charakterze „mediatora” w celu pokonania sprzeciwu konsorcjum Burley wobec wprowadzenia systemu licytacji w zakresie sprzedaży tytoniu – forsowanego przez Unitab i APTI – którym musiał zarządzać Cogentab. W związku z tym następnie skarżąca zaprosiła do swych biur zainteresowane strony na zebranie w dniu 8 stycznia 2002 r.

¹⁵⁸ W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wystarczy, by Komisja wykazała, że dane przedsiębiorstwo uczestniczyło w zebraniach, w trakcie których zawarto antykonkurencyjne porozumienia, nie sprzeciwiając się im wyraźnie, żeby udowodnić w wystarczający sposób, że to przedsiębiorstwo uczestniczyło w kartelu. Jeśli uczestnictwo w takich zebraniach zostanie ustalone, to na tym przedsiębiorstwie spoczywa obowiązek przedstawienia dowodów, które mogą świadczyć, że jego udziałowi w tych zebraniach w najmniejszym stopniu nie przyświecał cel antykonkurencyjny, poprzez wykazanie, że poinformowało ono swoich konkurentów o tym, że uczestniczy w tych zebraniach w innym aniżeli oni celu. Tę zasadę uzasadnia to, że uczestnictwem w takim zebraniu bez publicznego odcięcia się od jego przebiegu przedsiębiorstwo wywołało u innych uczestników wrażenie, że podpisuje się pod wynikiem tego zebrania i że odpowiednio się do niego zastosuje (zob. ww. w pkt 131 wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 81, 82 i przytoczone tam orzecznictwo).

159 Należy zaś podnieść, po pierwsze, że w oświadczeniach z dnia 18 kwietnia 2002 r. Transcatlab twierdzi, iż skarżąca opuściła kartel w 1999 r., podczas wprowadzania „systemu zakupów Cogentab”, w celu uzyskania – jej zdaniem – udziałów w rynku u innych przetwórców, którzy utworzyli w międzyczasie konsorcjum Burley głównie w celu sprzeciwienia się systemowi Cogentab, a także wprowadzeniu „systemu licytacji”. Transcatlab wyjaśnia poza tym, co następuje:

„[P]o około dwóch latach Romana Tabacchi, biorąc pod uwagę między innymi porozumienia dotyczące sprzedaży zawarte z ATI [która była działem »surowiec tytoniowy« dawnego włoskiego monopolu (zob. motyw 39 zaskarżonej decyzji) i stała się członkiem Cogentab w 2001 r. (zob. motyw 183 zaskarżonej decyzji)], uznaje za konieczne zwrócenie się o przyjęcie do APTI. W konsekwencji twierdzi, że została zmuszona do zajęcia stanowiska w kwestii polityki zakupów w ramach Cogentab, a także do wprowadzenia systemu licytacji. Pod koniec 2001 r. i na początku 2002 r. odbył się więc szereg zebrań w biurach APTI i Romana Tabacchi, w trakcie których Romana Tabacchi zmieniła swe stanowisko co do licytacji i opowiedziała się za mediacją pomiędzy stanowiskiem [konsorcjum Burley] a stanowiskiem Cogentab”.

160 W tym względzie jest bezsporne, że dostosowanie systemu licytacji w zakresie zakupu surowca tytoniowego, który był omawiany pod koniec 2001 r., zostało przewidziane kilka miesięcy później w rozporządzeniu Rady (WE) nr 546/2002 z dnia 25 marca 2002 r. ustalającym wysokość premii i progi gwarantowane dla surowca tytoniowego według grup odmian tytoniu oraz państw członkowskich dla zbiorów z roku 2002, 2003 i 2004 oraz zmieniające rozporządzenie (EWG) nr 2075/92 (Dz.U. L 84, s. 4).

161 A zatem z oświadczeń Transcatlab wynika, że skarżąca opuściła definitywnie kartel w 1999 r., a w 2001 r., zwróciwszy się o przyjęcie do APTI, uczestniczyła w rozpatrywanych zebraniach w celu omówienia systemu licytacji i wsparcia mediacji pomiędzy konsorcjum Burley a Cogentab w kontekście tego systemu. Tak więc zdaniem

Transcatab skarżąca uczestniczyła w tych zebraniach, dążąc do realizacji szczególniego celu, a zatem w innym charakterze niż członkowie kartelu, nie przejawiając zamiaru antykonkurencyjnego.

- 162 Po drugie, jak już podniesiono w pkt 138 powyżej, z pkt 2.3 wniosku o zwolnienie z grzywny złożonego przez Dimon Italia w dniu 4 kwietnia 2002 r. wynika, że w latach 1999–2002 tylko trzej „główni przetwórcy”, czyli Deltafina, Dimon Italia i Transcatab, utrzymywali regularne kontakty w zakresie przedmiotu kartelu. Natomiast skarżąca nie została określona przez Dimon Italia jako aktywny członek kartelu we wspomnianym okresie. Należy zatem stwierdzić, że zgodnie ze sporządzonym przez nią opisem wspomnianego okresu działalności kartelu Dimon Italia nie postrzegała rozpatrywanego uczestnictwa skarżącej w zebraniach jako uczestnictwa o celu antykonkurencyjnym.
- 163 Po trzecie, Komisja uznała podczas rozprawy, że w okresie od dnia 29 maja 2001 r. do lutego 2002 roku odbyło się sześć zebrań i że skarżąca uczestniczyła tylko w dwóch z nich, w tym w zebraniu w dniu 16 listopada 2001 r., które nie było zebraniem kartelu w ścisłym tego słowa znaczeniu, ale zebraniem APTI. Poza tym co się tyczy zebrania z dnia 8 stycznia 2002 r. – drugiego, w którym skarżąca uczestniczyła w okresie od dnia 29 maja 2001 r. do daty zakończenia naruszenia – należy zauważyć, że zgodnie z oświadczeniami Transcatab z dnia 18 kwietnia 2002 r., oprócz niej, Dimon Italia, Deltafiny i skarżącej podczas tego zebrania obecny był także przedstawiciel innego podmiotu. Ponadto należy podnieść, że zebranie to zostało poprzedzone dzień wcześniej innym zebraniem, w którym uczestniczyły tylko Dimon Italia, Transcatab i Deltafina (zob. motyw 222 zaskarżonej decyzji). W świetle twierdzeń zawartych odpowiednio w oświadczeniach Transcatab i we wniosku o zwolnienie z grzywny złożonym przez Dimon Italia (zob. między innymi pkt 161, 162 powyżej), Komisja nie ustaliła w sposób wystarczający pod względem prawnym, że wspomniane zebranie z dnia 8 stycznia 2002 r. stanowiło zebranie kartelu.
- 164 W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że w wyżej opisanym kontekście Komisja nie dysponowała dowodami ani zbiorem poszlak o wystarczającej mocy dowodowej w odniesieniu do zaangażowania skarżącej w kartel w okresie od dnia 29 maja 2001 r. do dnia 19 lutego 2002 r. Przeciwnie, jak wynika również z zaskarżonej

decyzji, wiele informacji przedstawionych w aktach postępowania administracyjnego mogło skłonić Komisję do sformułowania wniosku odmiennego niż ten, który ostatecznie przyjęła, co do czasu trwania uczestnictwa skarżącej.

- ¹⁶⁵ Biorąc pod uwagę, iż zbiór poszlak, na które powołuje się Komisja, nie jest wystarczający, by ustalić uczestnictwo skarżącej w kartelu w ww. okresie, należy stwierdzić, że Komisja popełniła błąd w ocenie okoliczności faktycznych, stwierdzając, że skarżąca uczestniczyła w kartelu w okresie od dnia 29 maja 2001 r. do dnia 19 lutego 2002 r., który odpowiada dacie zakończenia naruszenia.
- ¹⁶⁶ Mając na względzie powyższe, zarzut niniejszy winien zostać przyjęty. Wynika z tego, że należy stwierdzić nieważność art. 1 lit. b) zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim Komisja ustaliła w nim, że skarżąca popełniała naruszenie także po lutym 1999 r. Konsekwencje, jakie powyższe ma dla ustalenia kwoty grzywny, zostaną zbadane w pkt 265 i nast. poniżej.

4. W przedmiocie zarzutu drugiego, dotyczącego nielogicznego charakteru uzasadnienia i naruszenia zasady równego traktowania w zakresie dotyczącym stopniowania kwoty wyjściowej grzywny

Argumenty stron

- ¹⁶⁷ Z jednej strony skarżąca podnosi, że Komisja nie powinna była wybrać 2001 r. jako roku odniesienia przy określeniu jej udziału w rynku. Biorąc bowiem pod uwagę, że uczestnictwo skarżącej w naruszeniu nie było ciągłe, Komisja powinna była albo przyjmując jako podstawę swych obliczeń średnią udziałów skarżącej w rynku przez cały

rozpatrywany okres – wynoszącą w jej przypadku 4,69% rynku – co jest tym bardziej stosowne w przypadku naruszeń o średnim czasie trwania, albo też, co najwyżej, uwzględnić udział w rynku, jaki skarżąca posiadała w 1998 r., a nie w 2001 r., roku, w którym jej uczestnictwo, zakładając, że zostało ustalone, było częściowe. Podnosi także, że z uwagi na to, iż jej udział w rynku był niższy od udziału Transcatab oraz udziału Dimon Italia, nie powinna ona być umieszczona w tej samej kategorii przedsiębiorstw co Transcatab i Dimon Italia, w przypadku których Komisja ustaliła identyczną kwotę wyjściową wynoszącą 10 mln EUR. Przed zastosowaniem mnożnika Komisja powinna była zatem ustalić zróżnicowane kwoty wyjściowe.

¹⁶⁸ Skarżąca podważa w szczególności wykorzystanie udziału w rynku posiadanego w ostatnim pełnym roku naruszenia jako kryterium odniesienia w celu ustalenia indywidualnego znaczenia przedsiębiorstwa. Wykorzystanie takiego udziału w rynku powinno być dostosowywane we wszystkich przypadkach, w których tak jak w niniejszej sprawie uczestnictwo przedsiębiorstwa w kartelu było przerwane. W takim bowiem przypadku udział w rynku właściwy dla ostatniego pełnego roku naruszenia odzwierciedla nie tylko zyski uzyskane przez przedsiębiorstwo dzięki zachowaniu antykonkurencyjnemu, ale także zyski uzyskane dzięki jego działaniu na rynku w okresie nieuczestniczenia w kartelu. Tymczasem tak właśnie jest w niniejszej sprawie, ponieważ największy wzrost zrealizowany przez skarżącą został odnotowany w latach 1999–2000, w okresie, co do którego jest bezsporne, że nie uczestniczyła ona w kartelu.

¹⁶⁹ Z uwagi na okoliczność, że Komisja wykorzystwała tę samą metodę obliczenia zarówno w przypadku skarżącej, jak i w przypadku innych przedsiębiorstw, których uczestnictwo w kartelu było nieprzerwane, w zaskarżonej decyzji Komisja dopuściła się naruszenia zasady równego traktowania, a uzasadnienie decyzji w tej części jest nielogiczne.

170 Komisja wnosi o oddalenie argumentów skarżącej.

171 Po pierwsze, przypomina, że zgodnie z orzecznictwem zastosowanie tej samej kwoty wyjściowej wobec przedsiębiorstw posiadających udział w rynku mieszczący się w przedziale o niewielkiej rozpiętości – tak jak w niniejszej sprawie – nie stanowi naruszenia zasady równego traktowania. Poza tym podczas ustalania wysokości grzywien dysponuje ona szerokim zakresem uznania i nie może być zobowiązana do zastosowania określonej formuły matematycznej. W każdym razie argument ten jest bezskuteczny, ponieważ ostateczna kwota grzywny nałożonej na skarżącą została obniżona do 2,05 mln EUR zgodnie z art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003.

172 Po drugie, w odniesieniu do argumentu skarżącej mającego na celu podważenie wykorzystania jej udziału w rynku posiadanego w ostatnim pełnym roku naruszenia jako kryterium odniesienia Komisja podnosi, że zgodnie z orzecznictwem w przypadku, gdy dokonuje w sposób spójny i obiektywnie uzasadniony podziału danych przedsiębiorstw na kategorie do celów ustalenia kwoty grzywien, działa ona w granicach zakresu uznania. Udziały w rynku posiadane w ostatnim pełnym roku naruszenia stanowią odpowiedni wskaźnik indywidualnego znaczenia i wpływu na konkurencję nielegalnych zachowań, ponieważ mogą one być wynikiem, przynajmniej częściowo, samego naruszenia.

173 Po trzecie, co do argumentu, że w przypadku naruszeń o średnim czasie trwania stosowniejsze jest uwzględnienie jako kryterium odniesienia średniej udziałów posiadanych przez dane przedsiębiorstwa w latach naruszenia, Komisja odpowiada przede wszystkim, że w niniejszej sprawie nie mieliśmy do czynienia z naruszeniem o średnim czasie trwania, ale z naruszeniem długotrwałym. Następnie podnosi, że właśnie dlatego iż skarżąca zawiesiła uczestnictwo w kartelu na pewien okres, wspomniana średnia udziałów w rynku nie może stanowić parametru umożliwiającego podział

danych przedsiębiorstw na kategorie w celu ustalenia kwoty grzywien. Poza tym aby obliczyć tę średnią, Komisja musiałaby otrzymać od każdego z przedsiębiorstw zaangażowanych w kartel nie tylko dane dotyczące ich własnych zakupów surowca tytoniowego w latach 1995–2000, ale także całkowitej wartości zakupów surowca tytoniowego w każdym ze wspomnianych lat, co odpowiada także zakupom każdego innego włoskiego przetwórcy w ciągu sześciu lat trwania kartelu, ze wszystkimi trudnościami, jakie mogło to powodować.

174 Nawet gdybyśmy chcieli uwzględnić średnią udziałów w rynku danych przedsiębiorstw w latach trwania kartelu i przy założeniu, że udział skarżącej wynosi około 5%, tak czy inaczej przedział od 5% do 11% nie jest znacznie szerszy od przedziału od 11% do 18%, uznanego za rozsądny przez orzecznictwo. Ponadto tezy skarżącej nie można byłoby obronić, gdyby na przykład uczestniczyła ona w naruszeniu wyłącznie w ostatnim roku kartelu. Nie jest bowiem możliwe do uzasadnienia, aby skarżąca mogła czerpać jakkolwiek korzyść w zakresie obniżenia grzywiny z faktu, że jej uczestnictwo w działaniach kartelu trwało ponad rok.

175 Po czwarte, w odniesieniu do argumentu, zgodnie z którym należy dostosować wykorzystanie udziału w rynku posiadanego w ostatnim pełnym roku naruszenia we wszystkich przypadkach, w których uczestnictwo w kartelu było przerwane, Komisja zauważa, że w zaskarżonej decyzji już uwzględniono w celu obliczenia kwoty podstawowej nałożonej na skarżącą grzywiny krótszy czas trwania jej uczestnictwa w kartelu. A zatem zdaniem Komisji nie jest jasne, z jakiej przyczyny to krótsze uczestnictwo powinno być uwzględnione także jako okoliczność łagodząca.

Ocena Sądu

- 176 Przed wszystkim należy podnieść, że jeśli chodzi o wybór roku odniesienia w celu ustalenia względnego znaczenia przedsiębiorstw, chociaż pkt 1 A akapity czwarty i piąty wytycznych przewiduje zróżnicowane traktowanie przedsiębiorstw w zależności od ich gospodarczego znaczenia, nie wskazuje on, w odniesieniu do którego roku względne znaczenie przedsiębiorstw powinno zostać ustalone. W tym względzie jedyny punkt wytycznych, który przewiduje uwzględnienie roku obrachunkowego poprzedzającego rok wydania decyzji to pkt 5 lit. a) akapit drugi wytycznych, który znajduje jednakże zastosowanie wyłącznie do ustalenia obrotów w ramach przestrzegania granicy wynoszącej 10%, przewidzianego w art. 23 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 1/2003. Z powyższego wynika, że nie znajduje on zastosowania do celów ustalenia względnego znaczenia przedsiębiorstw uczestniczących w kartelu.
- 177 Z orzecznictwa wynika, że Komisja musi wybrać metodę obliczania grzywien umożliwiającą jej uwzględnienie zarówno rozmiaru i siły gospodarczej każdego z zaangażowanych w udział w kartelu przedsiębiorstw, jak i wkładu każdego z nich w popełnione naruszenie w zależności od ich rzeczywistej sytuacji gospodarczej istniejącej w momencie popełnienia naruszenia. Poza tym zgodnie z orzecznictwem należy wyznaczyć okres, jaki należy uwzględnić, tak aby uzyskane [dane dotyczące] obrotów, czyli udziałów w rynku, były w jak największym stopniu porównywalne. Z powyższego wynika, że rokiem odniesienia niekoniecznie powinien być ostatni pełny rok trwania naruszenia (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 13 września 2010 r. w sprawie T-26/06 Trioplast Wittenheim przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 81, 82 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 178 Jak wynika z motywu 372 zaskarżonej decyzji, dotyczącego określania udziału Deltafiny w rynku, rok 2001, który został wybrany w niniejszej sprawie jako rok odniesienia w celu ustalenia względnego znaczenia przedsiębiorstw, był ostatnim pełnym rokiem naruszenia popełnionego przez przetwórców.

- 179 A zatem Komisja zaklasyfikowała Deltafinę, której udział w rynku wynosił w 2001 r. 25%, do jednej kategorii (motyw 372 zaskarżonej decyzji) i umieściła Dimon Italia, Transcatub i skarżącą, których udziały w rynku wynosiły w 2001 r. odpowiednio 11,28% (motyw 35 zaskarżonej decyzji), 10,8% (zob. motyw 37 zaskarżonej decyzji) i 8,86% (motyw 40 zaskarżonej decyzji), w innej kategorii (motyw 373 zaskarżonej decyzji). W związku z tą klasyfikacją i po zastosowaniu mnożnika wynoszącego 1,5 w przypadku Deltafiny oraz 1,25 w przypadku Transcatabu i Dimon Italia kwoty wyjściowe zostały ustalone na 37,5 mln EUR w przypadku Deltafiny, 12,5 mln EUR w przypadku Transcatabu i Dimon Italia oraz 10 mln EUR w przypadku skarżącej (motyw 376 zaskarżonej decyzji).
- 180 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z orzecnictwem metoda polegająca na podziale członków kartelu na kategorie celem zastosowania zróżnicowanego traktowania na etapie ustalania kwot wyjściowych grzywien, choć sprowadza się ona do nieuwzględniania różnicy rozmiarów przedsiębiorstw należących do tej samej kategorii, pociąga za sobą zryczałtowanie kwoty wyjściowej ustalonej dla przedsiębiorstw należących do tej samej kategorii (zob. wyrok Sądu z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie T-26/02 Daiichi Pharmaceutical przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-713, pkt 83 i przytoczone tam orzecznictwo; ww. w pkt 103 wyrok w sprawie Itochu przeciwko Komisji, pkt 73).
- 181 Taki podział na kategorie musi jednak być dokonany w poszanowaniu zasady równego traktowania, zgodnie z którą zakazane jest traktowanie sytuacji porównywalnych w odmienny sposób oraz sytuacji odmiennych w taki sam sposób, chyba że takie traktowanie jest obiektywnie uzasadnione (zob. w tym względzie orzecznictwo przytoczone w pkt 102 powyżej). Ponadto zgodnie z orzecnictwem kwota grzywien powinna co najmniej być proporcjonalna do elementów wziętych pod uwagę w celu dokonania oceny wagi naruszenia. W celu zweryfikowania, czy podział członków kartelu na kategorie jest zgodny z zasadami równego traktowania i proporcjonalności, należy zbadać, czy podział ten jest spójny i obiektywnie uzasadniony (zob. podobnie ww. w pkt 180 wyrok w sprawie Daiichi Pharmaceutical przeciwko Komisji, pkt 84, 85; ww. w pkt 103 wyrok w sprawie Itochu przeciwko Komisji, pkt 74).

182 Zgodnie z zaskarżoną decyzją skarżąca uczestniczyła w kartelu w pierwszym okresie od października 1997 r. do 5 listopada 1999 r. oraz w drugim okresie od dnia 29 maja 2001 r. do dnia 9 lutego 2002 r., podczas gdy inni członkowie uczestniczyli w nim nieprzerwanie od dnia 29 września 1995 r. do dnia 19 lutego 2002 r. Tymczasem Komisja, mimo iż podniosła, że skarżąca uczestniczyła w kartelu w okresie krótszym w stosunku do innych członków kartelu i z przerwami – dokładny czas trwania tego okresu, jak zostało stwierdzone w ramach trzeciego zarzutu powyżej, jest przez skarżącą podważany – to jednak oparła się na udziałach w rynku posiadanych przez dane przedsiębiorstwa, w tym skarżącą, w 2001 r., ostatnim pełnym roku naruszenia, niezależnie od faktu, że zgodnie z zaskarżoną decyzją skarżąca powróciła do kartelu dopiero w dniu 29 maja 2001 r.

183 Wykorzystując do celów ustalenia kwoty wyjściowej grzywien kryterium udziału w rynku posiadanego w ostatnim pełnym roku naruszenia, Komisja potraktowała zatem różne sytuacje w taki sam sposób. Sytuacja skarżącej była bowiem odmienna od sytuacji trzech innych przetwórców, ponieważ zgodnie z zaskarżoną decyzją, po pierwsze, uczestniczyła ona w kartelu w okresie krótszym i z przerwami, a po drugie, według niej uczestniczyła w nim tylko w części 2001 r., podczas gdy inni przetwórcy nadal uczestniczyli w kartelu w sposób nieprzerwany od września 1995 r. do lutego 2002 r. A zatem wybór 2001 r. jako roku odniesienia jest przejawem nierówności traktowania na niekorzyść skarżącej.

184 Takie nierówne traktowanie nie ma obiektywnego uzasadnienia. Choć bowiem Komisja ma prawo uwzględnić udziały w rynku posiadane przez przedsiębiorstwo będące członkiem kartelu podczas ostatniego pełnego roku stwierdzonego naruszenia w celu dokonania oceny jego rozmiaru i siły ekonomicznej na danym rynku, a także zakresu popełnionego przez nie naruszenia (zob. pkt 177 powyżej), to jednak musi ona zapewnić, by udziały w rynku każdego z przedsiębiorstw uczestniczących w naruszeniu odzwierciedlały właściwie rzeczywistość gospodarczą w czasie właściwym dla popełnienia naruszenia. Tymczasem jeśli chodzi o naruszenia długotrwałe, jak w niniejszej sprawie, zasadniczo tylko w przypadku, gdy ostatni uwzględniony przez Komisję pełny rok naruszenia pokrywa się z czasem trwania uczestnictwa każdego

z tych przedsiębiorstw, właściwe im udziały w rynku mogą służyć jako istotne wskaźniki w tym względzie i umożliwić uzyskanie wyników w największym możliwym stopniu porównywalnych, zwłaszcza w celu podziału przedsiębiorstw uczestniczących w naruszeniu na kategorie.

- 185 Jednakże w niniejszej sprawie Komisja w zaskarżonej decyzji nie wskazuje żadnego istotnego uzasadnienia swego wyboru dotyczącego podziału czterech przetwórców uczestniczących w naruszeniu na dwie kategorie, a w szczególności umieszczenia skarżącej, a także Transcatab i Dimon Italia, spółek zależnych grup ponadnarodowych – odpowiednio SCC i Dimon, w jednej kategorii ze względu na ich odpowiednie udziały w rynku w 2001 r. W tym względzie Komisja ogranicza się do stwierdzenia, że ze względu na to, iż Transcatab, Dimon Italia i skarżąca posiadają ograniczone udziały w rynku, należy zastosować wobec nich „niższą kwotę wyjściową grzywny” niż wobec Deltafiny (motyw 373 zaskarżonej decyzji). Jeśli wziąć jednak pod uwagę różny czas trwania ich uczestnictwa w kartelu, w tym w 2001 r., odmienne role, jakie odegrały w planowaniu i wprowadzaniu w życie kartelu, a także ich różne rozmiary i siłę ekonomiczną, nie istnieje żadne obiektywne uzasadnienie dla zrównania przez Komisję skarżącej z Dimon Italia i Transcatab oraz umieszczenia tych trzech przedsiębiorstw w tej samej kategorii i zastosowania wobec nich takiej samej kwoty wyjściowej grzywny.

- 186 W takich okolicznościach i w świetle zawartych w motywach 301 i 302 zaskarżonej decyzji ustaleń co do czasu trwania naruszenia Komisja, uwzględniając 2001 r. jako ostatni pełny rok stwierdzonego naruszenia, naruszyła zasadę równego traktowania względem skarżącej, ponieważ zdaniem tej instytucji skarżąca uczestniczyła w naruszeniu dopiero od dnia 29 maja 2001 r. (zob. podobnie i przez analogię wyrok Sądu z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-319/94 Fiskeby Board przeciwko Komisji, Rec. s. II-1331, pkt 43).

- 187 Za przyjęciem powyższego twierdzenia przemawiają również ustalenia dokonane w pkt 150–165 powyżej w ramach oceny trzeciego zarzutu, zgodnie z którymi Komisja niesłusznie stwierdziła, że skarżąca powróciła do kartelu w dniu 29 maja 2001 r. i uczestniczyła w nim do zakończenia naruszenia.
- 188 Wobec powyższych rozważań należy stwierdzić, że wykorzystując kryterium udziału w rynku posiadanego w ostatnim pełnym roku naruszenia, czyli w 2001 r., w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorstw uczestniczących w naruszeniu, co doprowadziło do umieszczenia przez Komisję w tej samej kategorii skarżącej Mindo i Transcatlab oraz zastosowania wobec nich takiej samej kwoty wyjściowej, Komisja naruszyła zasadę równego traktowania.
- 189 Argumenty przedstawione w tym kontekście przez Komisję nie mogą podważyć tego wniosku.
- 190 W pierwszej kolejności w odniesieniu do argumentu, zgodnie z którym udziały w rynku posiadane w ostatnim pełnym roku naruszenia stanowią odpowiedni wskaźnik właściwego znaczenia i wpływu nielegalnych zachowań na konkurencję, nawet uwzględniając fakt, że zwykle mogą one być wynikiem, co najmniej częściowo, samego naruszenia, wystarczy stwierdzić, że nie jest tak w przypadku, gdy dane przedsiębiorstwo nie uczestniczyło w tym naruszeniu w ciągu całego tego roku (zob. pkt 184 powyżej). Należy poza tym zauważyć, że takie stwierdzenie nie może uniemożliwić przedsiębiorstwu wykazania, jak w niniejszej sprawie, że udział w rynku posiadany w przyjętym okresie nie stanowi ze swoistych dlań względów wskazówki co do jego rzeczywistego rozmiaru i siły ekonomicznej ani też zakresu popełnionego przez nie naruszenia (zob. podobnie ww. w pkt 186 wyrok Fiskeby Board przeciwko Komisji, pkt 42). Nie można uznać, że udział w rynku posiadany przez skarżącą w 2001 r. wobec znacznego wzrostu jej udziałów rynkowych w okresie, w którym nie uczestniczyła ona w kartelu, jest wynikiem jej uczestnictwa w naruszeniu; co najwyżej można uznać, że jej udział w rynku był w niewielkim stopniu wynikiem uczestnictwa w kartelu, jak przyznała Komisja podczas rozprawy. W tym względzie argument podniesiony przez Komisję podczas rozprawy, zgodnie z którym w każdym razie skarżąca uczestniczyła w kartelu w jego decydującej części, czyli w drugim semestrze 2001 r., jest nieskuteczny. Argument ten nie został bowiem przez Komisję poparty i pozostaje

co do zasady w sprzeczności z dokonany w zaskarżonej decyzji wyborem, by odwołać się do ostatniego pełnego roku naruszenia. W każdym razie jak stwierdzono w ramach oceny trzeciego zarzutu (zob. pkt 150–165 powyżej), Komisja nie wykazała w sposób wystarczający pod względem prawnym, że skarżąca uczestniczyła w kartelu w drugim semestrze 2001 r.

- ¹⁹¹ W drugiej kolejności w odniesieniu do argumentu mającego co do zasady na celu podważenie wykorzystania średnich udziałów w rynku z tego względu, że Komisja musiałaby otrzymać pewne informacje, w których samodzielnie uzyskaniu napotykała na trudności, wystarczy podnieść, że w odniesieniu do udziałów w rynku posiadanych w 2001 r. Komisja ograniczyła się do wykorzystania informacji dostarczonych jej przez same przedsiębiorstwa. Z motywów 31, 35, 37 i 40 zaskarżonej decyzji wynika, że odnośne udziały rynkowe Deltafiny, Dimon Italia, Transcatab i skarżącej, które zostały wykorzystane przez Komisję w motywach 372 i 373 zaskarżonej decyzji w celu ustalenia kwoty wyjściowej grzywien i zastosowania zróżnicowanego traktowania, odpowiadają własnym szacunkom każdego z tych przedsiębiorstw. Ponadto jak wynika z dokumentów załączonych przez Komisję na wniosek Sądu do akt sprawy, Komisja posiadała dane dotyczące udziałów w rynku posiadanych przez te przedsiębiorstwa w latach 1999–2002, które zostały jej przekazane w toku postępowania administracyjnego na jej wyraźne żądanie. A zatem argument, zgodnie z którym Komisja napotkała na szczególne trudności w odniesieniu do zgromadzenia innych danych, jest bezskuteczny, ponieważ z zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja oparła swą decyzję na danych odnoszących się do lat 1999–2002, co do których sama uznała, że należy się o nie zwrócić do przetwórców, i które zostały jej przez nich dostarczone.

- ¹⁹² W trzeciej kolejności w odniesieniu do argumentu, że w zaskarżonej decyzji już uwzględniono krótszy okres uczestnictwa skarżącej w celu obliczenia kwoty podstawowej nałożonej na nią grzywiny, wystarczy stwierdzić, że celem niniejszego zarzutu

jest w rzeczywistości podważenie ustalenia kwoty wyjściowej dokonanego na podstawie wagi naruszenia i czasu jego trwania. Ponadto wbrew temu, co twierdzi Komisja, skarżąca nie wymagała, aby krótszy okres jej uczestnictwa został uwzględniony z tytułu okoliczności łagodzących.

¹⁹³ W czwartej kolejności w odniesieniu do argumentu Komisji, zgodnie z którym niniejszy zarzut musi opierać się na założeniu, że uczestnictwo skarżącej w kartelu trwało ponad rok i że w konsekwencji trudno jest uzasadnić, aby mogła ona uzyskać ze względu na tę okoliczność jakąkolwiek korzyść w zakresie obniżenia grzywny, należy stwierdzić, że jest to argument czysto hipotetyczny, pozbawiony jakiejkolwiek mocy dowodowej. W przywołanym przypadku, w którym uczestnictwo przedsiębiorstwa w kartelu ograniczałoby się do ostatniego roku, uwzględniony mógłby być bowiem tylko udział w rynku posiadany w tym roku. Sytuacja taka nie miała miejsca w niniejszej sprawie, a Komisja nie wyjaśniła, jak i w jakiej mierze skarżąca mogłaby uzyskać korzyść ze względu na fakt, że uczestnictwo w kartelu znacznie przekroczyło ostatni rok naruszenia.

¹⁹⁴ Wreszcie w odniesieniu do interpretacji wartości zakupów skarżącej w 2001 r., dokonanej przez Komisję podczas rozprawy i mającej na celu wykazanie, że jej udział w rynku w 2001 r. został co do zasady zaniżony, wystarczy zauważyć, że argument ten należy odrzucić, ponieważ podważa on to, co zostało stwierdzone przez Komisję w zaskarżonej decyzji.

¹⁹⁵ Należy zatem uwzględnić zarzut drugi, ponieważ odwołując się przy obliczeniu kwoty wyjściowej grzywny zastosowanej wobec skarżącej do jej udziału rynkowego w roku odniesienia 2001, Komisja naruszyła zasadę równego traktowania. Konsekwencje, jakie powyższe ma dla ustalenia kwoty grzywny, zostaną zbadane w pkt 265 i nast. poniżej.

5. *W przedmiocie zarzutu czwartego, dotyczącego niewystarczającego obniżenia kwoty grzywny z tytułu „zakłócającej” roli skarżącej, a także nieuwzględnienia innych okoliczności łagodzących*

- 196 Skarżąca zarzuca Komisji, że zastosowała wobec niej obniżkę tylko o 30% kwoty podstawowej grzywny.
- 197 Argumentację skarżącej można podzielić na dwie części. W ramach pierwszej części skarżąca podnosi, że Komisja nie uwzględniła okoliczności łagodzącej polegającej na presji, jaką odczuwała, oraz czysto biernej roli, jaką odegrała w naruszeniu. W ramach drugiej części skarżąca twierdzi, że uznając okoliczność łagodzącą dotyczącą „częstego zakłócania realizacji celów kartelu”, Komisja nie nadała, który to obowiązek wynika z wytycznych, odpowiedniej wagi okoliczności, że skarżąca systematycznie nie wykonywała de facto decyzji kartelu.

W przedmiocie części pierwszej, dotyczącej nieuwzględnienia przez Komisję jako okoliczności łagodzącej presji, jaką odczuwała skarżąca, a także czysto biernej roli, jaką odegrała w naruszeniu

Argumenty stron

- 198 Skarżąca przypomina, iż wyjaśniła w toku postępowania administracyjnego, że jej formalne zaangażowanie w kartel było wynikiem presji, jaką wywierali inni przetwórcy, i że obawa retorsji z ich strony skłoniła ją do pozornego przystąpienia do postulatów jądra kartelu, które stanowiły Deltafina, Dimon Italia i Transcatlab.

199 W uzasadnieniu tego twierdzenia przypomina, że przedstawiła następujące dowody:

- memorandum wewnętrzne Dimon Italia z dnia 9 października 1997 r. (dokument nr 39281-4670/4671), odnoszące się do inicjatywy Deltafiny mającej na celu wykonanie porozumienia pomiędzy „pięcioro wielkimi” włoskimi przetwórcami, co dowodzi istnienia presji wywieranej przez Deltafinę na wszystkie przedsiębiorstwa sektora, które posiadały znaczne udziały w rynku w celu utworzenia kartelu pomiędzy przetwórcami;
- dokument dotyczący zbiorów w 1997 r. (dokument nr 38281-434/435), wysłany przez Deltafinę innym przetwórcom, odnoszący się do „zamiaru uzgodnionego działania wobec ewentualnych zewnętrznych zakłóceń na rynku”;
- memorandum przedstawione przez Transcatab w dniu 9 kwietnia 2002 r. (dokument nr 38281-04103), w którym spółka ta przyznaje, że w 1996 r. uzgodniła z Deltafiną i Dimon Italia „wywieranie możliwych presji, aby strategie [antykonkurencyjne] zostały przyjęte także przez innych przetwórców prowadzących działalność we Włoszech”;
- pismo wysłane w dniu 10 maja 2001 r. przez pracownika Dimon Italia do kolegi z tego samego przedsiębiorstwa (dokument nr 38281-04856), w którym wspomniano o zamiarze przeprowadzenia wspólnej z Transcatab wizyty u pewnych klientów (nabywców) w celu omówienia z nimi „sytuacji dotyczącej rynku” i ryzyka związanego z zakupem tytoniu od innych przetwórców (nieuczestniczących w kartelu), wśród których była prawdopodobnie skarżąca, która w tym czasie prowadziła w pełni niezależną działalność i była postrzegana jako element zakłócający rynek.

- 200 Poza tym skarżąca twierdzi, że również w toku postępowania administracyjnego utrzymywała, iż jej uczestnictwo od początku miało charakter bierny lub polegało na pójściu w ślad za liderem i takie pozostało przez cały zarzucany jej okres naruszenia.
- 201 Mimo takich dowodów i dokładnych twierdzeń skarżącej w toku postępowania administracyjnego, zaskarżona decyzja nie zawiera żadnego odniesienia do presji wywieranej wobec niej przez Deltafinę i pozostałych członków jądra kartelu.
- 202 W replice skarżąca wyjaśnia, iż przy obliczaniu grzywny Komisja jest zobowiązana do uwzględnienia wszystkich okoliczności łagodzących, co do których przedsiębiorstwo wykazało, że może się na nie powoływać i nie może ona pominąć jednej bądź kilku z nich bez uzasadnienia swej decyzji.
- 203 Nieuwzględnienie presji, jaką odczuwała skarżąca, stanowi także naruszenie obowiązku przeprowadzenia postępowania dowodowego w sposób staranny i bezstronny.
- 204 Wreszcie skarżąca podważa zastosowanie wobec niej wynikającej z orzecznictwa zasady mającej na celu podważenie tego, iż zaangażowanie się przedsiębiorstwa w naruszenie miało wyłącznie bierny charakter, tylko z tej przyczyny, że nie ujawniła ona działania kartelu. Tak samo rygorystyczne zastosowanie tej zasady wobec „wszystkich dużych przedsiębiorstw” i przedsiębiorstw rodzinnych jest bowiem niesłuszne i nieproporcjonalne.
- 205 Komisja wnosi o oddalenie pierwszej części zarzutu czwartego.

Ocena Sądu

- 206 Należy przede wszystkim zauważyć, że w ramach argumentacji skarżąca nie dokonuje wyraźnego rozróżnienia pomiędzy z jednej strony wielokrotnie przywoływanym faktem, że była zmuszana przez „jądro” kartelu pod groźbą retorsji do uczestnictwa w nim, ponieważ znajdowała się w niekorzystnej sytuacji strukturalnej w porównaniu ze swoimi konkurentami, a z drugiej strony faktem, że postanowiła w nim uczestniczyć, zachowując jednakże „postawę niezaangażowaną”, tak że jej uczestnictwo było tylko pozorne, a jej zachowanie miało charakter bierny lub polegało na pójściu w ślad za liderem.
- 207 Należy zbadać odrębnie te dwa argumenty podniesione przez skarżącą. Chociaż te dwie okoliczności mogą być ściśle związane i rozumiane w ten sposób, że jedna jest konsekwencją drugiej, a „postawa niezaangażowana” może być wyrazem i przejawem pozostawania pod presją, niemniej są one właściwe dla dwóch różnych sytuacji i momentów, presja odczuwana przez skarżącą urzeczywistniła się bowiem zwłaszcza w momencie poprzedzającym jej „przymusowe” przystąpienie do kartelu, a jej „bierne” zachowanie lub pójście w ślad za liderem nastąpiło po tym przystąpieniu.
- 208 A zatem należy zbadać kolejno zastrzeżenia dotyczące nieuwzględnienia najpierw przymusowego charakteru uczestnictwa skarżącej w kartelu, a następnie okoliczności łagodzącej dotyczącej jej wyłącznie biernej lub polegającej na pójściu w ślad za liderem roli we wprowadzaniu w życie naruszenia.
- 209 W szczególności należy ustalić, czy Komisja słusznie i nie naruszając ciężącego na niej obowiązku uzasadnienia, odmówiła uznania, po pierwsze, że skarżąca została zmuszona do uczestnictwa w kartelu, a po drugie – że odegrała bierną rolę w ramach jego wprowadzania w życie.

— W przedmiocie zastrzeżenia dotyczącego nieuwzględnienia przymusowego charakteru uczestnictwa skarżącej w kartelu

- 210 Skarżąca podnosi, że chociaż dowody uzyskane w toku postępowania administracyjnego wykazały istnienie w stosunku do niej gróźb lub presji, co do zasady ze strony Deltafiny, ale także pozostałych członków jądra kartelu, to jednak Komisja tego nie uwzględniła.
- 211 Należy stwierdzić przede wszystkim, że istnienie gróźb i presji mających na celu skłonienie przedsiębiorstwa do udziału w naruszeniu prawa konkurencji nie należy do okoliczności łagodzących wyliczonych w wytycznych.
- 212 Z orzecznictwa wynika, że presja wywierana przez przedsiębiorstwa mająca na celu skłonienie innych przedsiębiorstw do uczestnictwa w naruszeniu prawa konkurencji, niezależnie od jej znaczenia, nie zwalnia danego przedsiębiorstwa z odpowiedzialności za popełnione naruszenie, nie zmienia w żadnym stopniu wagi kartelu i nie może stanowić okoliczności łagodzącej do celów obliczenia kwot grzywn, ponieważ dane przedsiębiorstwo mogło zawiadomić właściwe władze o wywieranej na niego presji i złożyć do nich skargę (zob. podobnie ww. w pkt 69 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 369, 370; wyrok Sądu z dnia 29 listopada 2005 r. w sprawie T-62/02 Union Pigments przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5057, pkt 63).
- 213 W konsekwencji Komisja nie jest więc zobowiązana do uwzględnienia gróźb powoływanych w niniejszej sprawie w charakterze okoliczności łagodzącej (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 26 kwietnia 2007 r. w sprawach połączonych T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 i T-136/02 Bolloré i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-947, pkt 640).
- 214 Wniosku tego nie mogą podważyć argumenty skarżącej.

- 215 Z akt sprawy wynika bowiem, że mimo iż wobec skarżącej mogła być wywierana presja przez inne przedsiębiorstwa, które w momencie gdy w 1997 r. weszła ona na rynek jako niezależny podmiot, wprowadziły już w życie rozpatrywany kartel, z akt sprawy nie wynika jednak, by przynajmniej próbowała ona powiadomić właściwe władze o tej presji, ani też skądinąd, by presję, którą odczuwała, zносиła – zwłaszcza początkowo – w sposób w pełni bierny (zob. pkt 221–224 poniżej).
- 216 W związku z powyższym należy oddalić niniejsze zastrzeżenie.

— W przedmiocie zastrzeżenia dotyczącego nieuwzględnienia wyłącznie biernej lub polegającej na pójsciu w ślad za liderem roli skarżącej

- 217 W pkt 3 tiret pierwsze wytycznych przewidziane jest obniżenie kwoty grzywny z uwagi na okoliczności łagodzące, jeśli zainteresowane przedsiębiorstwo odgrywało „wyłącznie biern[ą] rol[ę] lub [poszło] w ślad za liderem w danym naruszeniu”.
- 218 W tym względzie z orzecznictwa wynika, że wśród elementów, które mogą wykazać bierną rolę przedsiębiorstwa w kartelu, można uwzględnić znacznie bardziej sporadyczny charakter jego uczestnictwa w zebraniach w stosunku do uczestnictwa pozostałych członków kartelu (wyrok Sądu z dnia 9 lipca 2003 r. w sprawie T-220/00 Cheil Jedang przeciwko Komisji, Rec. p. II-2473, pkt 168; zob. ww. w pkt 97 wyrok w sprawach połączonych Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, pkt 331 i przytoczone tam orzecznictwo), podobnie jak jego późne wejście na rynek objęty naruszeniem, niezależnie od czasu trwania jego uczestnictwa w nim (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 10 grudnia 1985 r. w sprawach połączonych od 240/82 do 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 i 269/82 Stichting Sigarettenindustrie i in. przeciwko Komisji, Rec. s. 3831, pkt 100; ww. w pkt 77 wyrok z dnia 8 października 2008 r. w sprawie Carbone-Lorraine przeciwko Komisji, pkt 164 i przytoczone tam orzecznictwo), a także

istnienie wyraźnego oświadczenia w tym zakresie wydanego przez przedstawicieli przedsiębiorstw trzecich uczestniczących w naruszeniu (zob. ww. w pkt 97 wyrok w sprawach połączonych Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, pkt 331, i przytoczone tam orzecznictwo). Ponadto Sąd orzekł, że „wyłącznie pasywna rola” uczestnika kartelu zakłada przyjęcie przez niego „postawy niezaangażowanej”, to jest brak z jego strony aktywnego uczestnictwa w opracowywaniu porozumienia lub porozumień antykonkurencyjnych (zob. ww. w pkt 105 wyrok w sprawie Jungbunzlauer przeciwko Komisji, pkt 252 i przytoczone tam orzecznictwo).

219 Przede wszystkim należy wyjaśnić, że w świetle sformułowanych w ramach trzeciego zarzutu w odniesieniu wniosków dotyczących daty zakończenia uczestnictwa skarżącej w kartelu w 1999 r. i jej uczestnictwa w okresie od dnia 29 maja 2001 r. do dnia 19 lutego 2002 r. należy rozstrzygnąć, że skarżąca odgrywała wyłącznie bierną lub polegającą na pójsciu w ślad za liderem rolę tylko w okresie od października 1997 r. do lutego 1999 r.

220 W odniesieniu do wspomnianego okresu naruszenia skarżąca, po pierwsze, nie może zaś w sposób ważny utrzymywać, że była zmuszona do uczestnictwa w kartelu, aby domagać się uwzględnienia wobec niej okoliczności łagodzących. Nawet bowiem gdyby okazało się, że inni uczestnicy kartelu, którzy stanowili jego jądro, wywierali na nią presję gospodarczą w celu zmuszenia jej do przystąpienia do porozumień kartelu, to i tak od momentu przystąpienia do niego stosowała się ona do decyzji uczestników kartelu i nie odgrywała wyłącznie biernej roli czy też nie podążała jedynie w ślad za liderem w naruszeniu. Jak wyjaśniono w wytycznych, jedynie „wyłącznie” bierna rola lub pójscie w ślad za liderem w naruszeniu mogą prowadzić do obniżenia kwoty grzywny. Zatem nie jest wystarczające przyjęcie „niezaangażowanej postawy” w niektórych okresach trwania kartelu lub w stosunku do niektórych porozumień kartelu (zob. podobnie ww. w pkt 105 wyroki Jungbunzlauer przeciwko Komisji, pkt 254; ww. w pkt 77 wyrok z dnia 8 października 2008 r. w sprawie Carbone-Lorraine przeciwko Komisji, pkt 179).

- 221 Po drugie, za dokonaniem tej oceny przemawia fakt, że w rozpatrywanym okresie skarżąca w bardzo regularny sposób uczestniczyła w zebraniach kartelu. Jak podnosi Komisja, w okresie od października 1997 r. do grudnia 1998 r. skarżąca uczestniczyła w dziesięciu na dwanaście zebrań (zob. w tym względzie motywy 124, 128, 129, 131, 132, 142, 144, 146, 155 zaskarżonej decyzji), a jedynymi zebraniem, w których skarżąca nie uczestniczyła w tym okresie, były zebrania z dni 16 i 22 października 1998 r. (motywy 145, 152 zaskarżonej decyzji). Poza tym dwa z tych zebrań odbyły się w jej biurach – chodzi o zebrania w dniu 20 października 1997 r. (motyw 128 zaskarżonej decyzji) i w dniu 2 grudnia 1998 r. (motyw 146 zaskarżonej decyzji). Wreszcie z motywu 150 zaskarżonej decyzji wynika, że skarżąca ustaliła w dniu 2 lipca 1998 r. z Dimon Italia, Deltafiną i Transcatab maksymalną cenę, jaką należy zaoferować podczas procedury przetargowej.
- 222 Po trzecie, z zaskarżonej decyzji (zob. motyw 131 zaskarżonej decyzji) wynika także, że w dniu 29 maja 1998 r. skarżąca wezwała prezesów Deltafiny, Dimon Italia i Transcatab do udziału w zebraniu, które odbyło się w dniu 4 czerwca 1998 r. Po tym zebraniu zwołała kolejne, na dzień 2 lipca 1998 r., które jednakże odbyło się w dniu 4 lipca 1998 r. Podczas tego zebrania zawarto pisemne porozumienie, przygotowane i przepisane przez przedstawiciela skarżącej, zwane porozumieniem „de la Villa Grazioli”, mające na celu ustalenie cen zakupu surowca tytoniowego w odniesieniu do odmian Burley, Bright i DAC (motyw 132 zaskarżonej decyzji).
- 223 W tym względzie skarżąca niesłusznie pomniejsza rolę przewodniczącego, jaką pełniła podczas zebrań kartelu mających na celu przygotowanie tego porozumienia, twierdząc, że rola ta obejmowała co do zasady wyłącznie zadania administracyjne i nie zapewniała jej żadnego wpływu na opracowanie i zredagowanie porozumienia. Zwoływanie zebrań, proponowanie porządku zebrania i rozdawanie dokumentów w celu przygotowania zebrań nie jest bowiem zgodne z bierną rolą przedsiębiorstwa, które idzie w ślad za liderem i przyjmuje postawę niezaangażowaną. Takie inicjatywy wskazują na przychylną i aktywną postawę skarżącej w zakresie przygotowania, kontynuowania i kontroli kartelu. Skądinąd w tym względzie okoliczność, że prezes skarżącej, pan B. (który sprawował kontrolę nad spółką), sam uczestniczył w zebraniach kartelu, nie jest pozbawiona znaczenia, mimo że w ramach tego przedsiębiorstwa brak było struktury hierarchicznej odpowiadającej strukturze pozostałych członków

kartelu. Okoliczności te w żadnym razie nie dowodzą więc, że rola skarżącej była wyłącznie bierna lub że poszła ona w ślad na liderem (zob. podobnie i przez analogię ww. w pkt 105 wyrok Jungbunzlauer przeciwko Komisji, pkt 257).

- 224 Skarżąca zresztą nie powołuje się na szczególne okoliczności ani dowody, takie jak oświadczenia pozostałych członków kartelu, które mogłyby wykazać, że jej postawa podczas zebrań odbiegała znacząco od postawy pozostałych członków kartelu poprzez jej czysto bierny charakter lub okoliczność, że poszła ona w ślad za liderem.
- 225 Ponadto jeśli tylko przedsiębiorstwo uczestniczyło w zebraniach mających cel antykonkurencyjny, nawet nie odgrywając w nim aktywnej roli, musi ono być uznane za uczestnika kartelu, chyba że udowodni, że otwarcie odcinało się od bezprawnego uzgodnienia. Poprzez swą obecność w zebraniach skarżąca bowiem przystąpiła lub co najmniej dała do zrozumienia pozostałym uczestnikom, że przystępuje co do zasady do porozumień antykonkurencyjnych, które zostały w trakcie nich zawarte (zob. podobnie ww. w pkt 131 wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 81, 82, 85).
- 226 Wobec powyższego nie można przyjąć twierdzenia skarżącej, że co do zasady zastosowanie tego orzecznictwa w tak samo rygorystyczny sposób wobec dużych przedsiębiorstw, dysponujących wiedzą prawną i gospodarczą oraz infrastrukturą, która umożliwia im łatwiejsze zdanie sobie sprawy, że ich działanie stanowi naruszenie, i mogą być świadomi konsekwencji wynikających z prawa konkurencji, jak i wobec małych przedsiębiorstw rodzinnych, które nie postrzegały określonych zachowań jako nielegalne, jest niesłuszne i nieproporcjonalne. Wystarczy bowiem przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pkt 1 A akapit piąty wytycznych umożliwia Komisji podwyższenie grzywien nałożonych na duże przedsiębiorstwa, ale nie nakłada na nią obowiązku obniżenia grzywien ustalonych w odniesieniu do małych przedsiębiorstw. W dodatku skoro art. 81 ust. 1 lit. a)–c) WE wyraźnie stwierdza, że omawiany kartel jest niezgodny z regułami konkurencji, a utrwalone orzecznictwo to

potwierdza, skarżąca nie może podnosić, że nie знаła dostatecznie obowiązującego w tym zakresie prawa. Poza tym z zaskarżonej decyzji wynika, że ukarane przedsiębiorstwa były świadome nielegalności kartelu, który miał na celu ustalanie cen, podział rynku i przydział klientów (zob. podobnie w drodze analogii ww. w pkt 89 wyrok SNCZ przeciwko Komisji, pkt 82).

227 W każdym razie zgodnie z orzecznictwem, aby naruszenie reguł konkurencji mogło być uznane za popełnione umyślnie, nie jest konieczne, by przedsiębiorstwo miało świadomość naruszania tych reguł, lecz wystarczy, że nie mogło nie wiedzieć, iż jego zachowanie miało na celu ograniczenie konkurencji (wyrok Sądu z dnia 6 kwietnia 1995 r. w sprawie T-143/89 Ferriere Nord przeciwko Komisji, Rec. s. II-917; ww. w pkt 89 wyrok w sprawie SNCZ przeciwko Komisji, pkt 83).

228 Poza tym Komisja nie jest zobowiązana do obniżenia grzywien w przypadku, gdy dane przedsiębiorstwa są małymi lub średnimi przedsiębiorstwami (MŚP). Górna granica wyznaczona przez art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 i przepisy wytycznych uwzględniają bowiem rozmiar przedsiębiorstwa. Poza względami dotyczącymi rozmiaru nie ma żadnego powodu, aby MŚP traktować inaczej niż inne przedsiębiorstwa. Okoliczność, że przedsiębiorstwa stanowią MŚP, nie zwalnia ich z obowiązku przestrzegania reguł konkurencji (zob. podobnie ww. w pkt 89 wyrok SNCZ przeciwko Komisji, pkt 84; zob. także podobnie wyrok Sądu z dnia 30 kwietnia 2009 r. w sprawie T-18/03 CD-Contact Data przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1021, pkt 115).

229 W konsekwencji Komisja nie naruszyła wytycznych, odmawiając skarżącej uwzględnienia okoliczności łagodzących z uwagi na wyłącznie bierną rolę skarżącej lub później przez nią w ślad za liderem w realizacji naruszenia.

— W przedmiocie braku uzasadnienia

- 230 Skarżąca podnosi co do zasady, że zaskarżona decyzja nie jest uzasadniona w odniesieniu zarówno do jej biernej roli w kartelu, jak i do istnienia presji, która skłoniła ją do uczestnictwa w nim.
- 231 W tym względzie należy stwierdzić, po pierwsze, że wśród dowodów przytoczonych wyraźnie przez skarżącą jako okoliczności łagodzące w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów znajduje się tylko dowód odnoszący się do jej biernej roli w naruszeniu, a po drugie, że Komisja w istocie nie uwzględniła tej okoliczności łagodzącej w zaskarżonej decyzji.
- 232 Nie można jednakże opierać argumentu na tym, że w części zaskarżonej decyzji poświęconej okolicznościom łagodzącym Komisja nie dostarczyła wyjaśnienia co do przyczyn, dla których uznała, że nie ma obowiązku uwzględnienia określonych dowodów przytoczonych z tego tytułu przez skarżącą w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów.
- 233 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, chociaż Komisja jest zobowiązana na mocy art. 253 WE do uzasadnienia swych decyzji poprzez wskazanie okoliczności faktycznych, od których zależy uzasadnienie decyzji, oraz ustaleń, które doprowadziły do jej wydania, postanowienie to nie zobowiązuje Komisji do omówienia wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych, które zostały rozważone w toku postępowania administracyjnego (wyrok Trybunału z dnia 9 listopada 1983 r. w sprawie 322/81 *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin przeciwko Komisji*, Rec. s. 3461, pkt 14, 15; ww. w pkt 186 wyrok w sprawie *Fiskeby Board przeciwko Komisji*, pkt 127).

- 234 Tymczasem z motywu 380 zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja obniżyła o 30% kwotę podstawową grzywny, która miała być nałożona na skarżącą, oceniając stosowność ewentualnej obniżki grzywny na podstawie okoliczności łagodzących w sposób całościowy, z uwzględnieniem wszystkich istotnych okoliczności.
- 235 Należy zatem oddalić to zastrzeżenie. W związku z powyższym pierwsza część czwartego zarzutu powinna zostać oddalona w całości.

W przedmiocie części drugiej, dotyczącej braku właściwego uwzględnienia przez Komisję okoliczności łagodzącej dotyczącej „częstego zakłócania realizacji celów kartelu”, która polegała na systematycznym niestosowaniu decyzji kartelu

Argumenty stron

- 236 Skarżąca podnosi, że w toku postępowania administracyjnego utrzymywała także, że nie wykonywała decyzji kartelu. Niewprowadzanie w życie porozumień było całkowite i systematyczne nie tylko w trakcie niemalże całego 1999 r., ale także w okresie od maja 2001 r. do lutego 2002 r. W odniesieniu do okresu od października 1997 r. do lutego 1999 r. możliwe jest także powołanie się na częściowe i niekonsekwentne stosowanie przez skarżącą decyzji kartelu, które kwalifikowało ją do obniżki grzywny z tytułu okoliczności łagodzącej polegającej na rzeczywistym niestosowaniu porozumień lub praktyk stanowiących naruszenie.

- 237 Wytyczne bowiem nie wskazują, że taka okoliczność ma zastosowanie tylko w przypadku całkowitego i systematycznego niestosowania. A zatem nieuznanie, że uczestnik kartelu wykonał tylko w części ograniczające konkurencję porozumienia, jest sprzeczne z zasadami niedyskryminacji i proporcjonalności, ponieważ jest to niezgodne z obowiązkiem rozróżnienia poszczególnych poziomów wagi indywidualnych zachowań przedsiębiorstw zaangażowanych w naruszenie.
- 238 Podsumowując niniejszy zarzut, skarżąca wnosi do Sądu o ponowne rozpatrzenie wysokości obniżki zastosowanej do kwoty wyjściowej nałożonej na nią grzywny poprzez znaczne zwiększenie tej obniżki w celu uwzględnienia okoliczności łagodzącej dotyczącej wywieranej wobec niej presji i jej wyłącznie biernej roli, a także rzeczywistego wpływu okoliczności łagodzącej polegającej na częstych zakłóceniach realizacji celów kartelu.
- 239 Komisja wnosi o oddalenie drugiej części zarzutu czwartego.

Ocena Sądu

- 240 W niniejszej części zarzutu skarżąca żąda obniżenia kwoty nałożonej na nią grzywny ze względu na niewdrożenie w praktyce przestępczych porozumień lub praktyk, stanowiące okoliczność łagodzącą, o której mowa w pkt 3 wytycznych. Jej zdaniem obniżka o 30% kwoty podstawowej grzywny nie odzwierciedla w pełni okoliczności łagodzącej dotyczącej częstego zakłócania realizacji celów kartelu, które okazało się w rzeczywistości systematycznym niewdrażaniem jego decyzji.

241 Tymczasem zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Komisja jest zobowiązana uwzględnić istnienie okoliczności łagodzącej ze względu na niewprowadzanie w życie kartelu tylko w przypadku, gdy przedsiębiorstwo powołujące się na tę okoliczność może wykazać, że wyraźnie i w znaczącym stopniu sprzeciwiało się wprowadzeniu tego kartelu w życie, do tego stopnia, iż zakłócało ono samo funkcjonowanie tego kartelu, że przystąpiło do porozumienia pozornie i w związku z tym nie zachęcało innych przedsiębiorstw do wprowadzenia w życie rozpatrywanego kartelu (ww. w pkt 180 wyrok w sprawie Daiichi Pharmaceutical przeciwko Komisji, pkt 113; ww. w pkt 77 wyrok z dnia 8 października 2008 r. w sprawie Carbone-Lorraine przeciwko Komisji, pkt 196). Zminimalizowanie ryzyka obowiązku zapłaty dotkliwej grzywny byłoby bowiem zbyt dogodnie dla przedsiębiorstw, jeśli mogłyby one czerpać zyski z niezgodnego z prawem kartelu, a następnie skorzystać z obniżenia grzywny na tej podstawie, że odgrywały jedynie niewielką rolę we wdrożeniu naruszenia, podczas gdy ich postawa skłoniła inne przedsiębiorstwa do zachowań bardziej szkodliwych dla konkurencji (ww. w pkt 73 wyrok w sprawie Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji, pkt 277, 278; ww. w pkt 103 wyrok w sprawie Itochu przeciwko Komisji, pkt 145).

242 Ponadto w wytycznych nie wskazano, że Komisja powinna systemowo odrębnie uwzględnić każdą z okoliczności łagodzących wymienionych w pkt 3 tych wytycznych. Z powyższego orzecznictwa wynika, że nie jest ona zobowiązana do przyznania dodatkowej obniżki z tego tytułu w sposób automatyczny, ponieważ stosowność ewentualnej obniżki grzywny z tytułu okoliczności łagodzących należy oceniać w sposób całościowy, z uwzględnieniem wszystkich istotnych okoliczności.

243 W niniejszym przypadku w motywie 380 zaskarżonej decyzji Komisja wyjaśniła, co następuje:

„Romana Tabacchi nie uczestniczyła w niektórych aspektach kartelu (czyli głównie tych, które dotyczyły zakupów bezpośrednich od producentów; zaczęła od nich nabywać w ograniczonych ilościach dopiero w 2000 r.). [...] Ponadto zachowanie Romana Tabacchi często zakłócało realizację celu kartelu do tego stopnia, że pozostali

uczestnicy byli zmuszeni od ustalania reakcji na to zachowanie. [...] Okoliczności te prowadzą do uwzględnienia obniżki w wysokości 30% kwoty podstawowej grzywny, która ma być nałożona na Romana Tabacchi”.

- 244 Jak słusznie podnosi Komisja, z samej treści tego motywu wynika, że okoliczność przytoczona przez skarżącą w tym zastrzeżeniu już została w sposób właściwy uwzględniona.
- 245 Z wszystkich powyższych rozważań wynika, że zastrzeżenia i argumenty skarżącej przedstawione w ramach tego zarzutu należy oddalić jako bezzasadne.

6. *W przedmiocie zarzutu piątego, dotyczącego nieproporcjonalnego i niesłusznego charakteru grzywny w świetle struktury majątku i rzeczywistej zdolności płatniczej skarżącej*

Argumenty stron

- 246 Skarżąca twierdzi, że nałożona na nią grzywna stanowiąca niemalże dwukrotność wysokości jej kapitału zakładowego jest niesprawiedliwa i nieproporcjonalna. W szczególności niniejszy przypadek stanowi przykład „złej administracji” przez Komisję. Nadużycie uprawnień dyskrecyjnych w zakresie obliczania grzywien ma w niniejszej sprawie nadzwyczajną wagę, ponieważ jednocześnie zastosowano politykę zwolnienia z grzywien względem największych i najsilniejszych członków kartelu, co doprowadziło do rzadko spotykanego bezprawia. Zaniedbania i powierzchowna postawa Komisji wobec skarżącej doprowadziły do powstania paradoksalnej sytuacji,

w której jest ona adresatem sankcji najcięższej pod względem procentowym, czyli wynoszącej 10% jej obrotów, co zmusi ją co do zasady do opuszczenia rynku, mimo że jako jedyna zagrażała stabilności kartelu i uczestniczyła w nim w ograniczonym okresie, a jej uczestnictwo ograniczało się skądinąd do kilku aspektów kartelu.

²⁴⁷ Nierówny podział dokonany w zaskarżonej decyzji pomiędzy członkami jądra kartelu, którzy skorzystali ze zwolnienia z grzywny, a skarżącą wynika z mechanicznego i formalnego zastosowania wytycznych, które jest sprzeczne z wymogami indywidualizacji i stopniowania kar.

²⁴⁸ W tym względzie skarżąca podkreśla także, że kwota nałożonej na nią grzywny przed zastosowaniem górnej granicy wynoszącej 10% obrotów przewidzianej w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 (8,75 mln EUR) wynosiła ponad 42% jej obrotów w latach 2004–2005, podczas gdy grzywna nałożona na Deltafinę (30 mln EUR) stanowiła tylko 31% jej obrotów w tym samym okresie. Komisja powinna była zapobiec takim „skutkom ubocznym”, poświęcając im jak największą uwagę przy stosowaniu wytycznych na etapie wydawania decyzji końcowej.

²⁴⁹ Ponadto grzywna nałożona na skarżącą nie tylko narusza zasadę proporcjonalności, ale co do zasady jest pozbawiona skuteczności, ponieważ zagraża ona w sposób nieodwracalny istnieniu skarżącej. Jako że grzywna ta wynosiła w przybliżeniu dwukrotność kapitału zakładowego skarżącej, jej ściągnięcie może prowadzić do postawienia jej w stan likwidacji.

250 Poza tym skarżąca powołuje się na pkt 5 lit. b) wytycznych, który należy jej zdaniem interpretować w ten sposób, że uznaje się, iż przedsiębiorstwo nie posiada możliwości zapłaty, gdy nałożenie wysokiej kary pieniężnej może wyrządzić mu poważne szkody finansowe lub ekonomiczne, a nawet spowodować jego natychmiastowe postawienie w stan likwidacji lub niewypłacalność, powodując upadłość. Ponadto skarżąca przypomina, że zgodnie z orzecznictwem rzeczywista zdolność płatnicza przedsiębiorstwa ma znaczenie tylko w jej określonym kontekście społecznym, determinowanym przez konsekwencje, jakie miałyby zapłata grzywny w odniesieniu do wzrostu bezrobocia i pogorszenia się sektorów gospodarki stanowiących poprzednie i kolejne ogniwa działań rynkowych danego przedsiębiorstwa. Zdaniem skarżącej nałożona na nią grzywna może prowadzić do pogorszenia rynku stanowiącego poprzednie ogniwo procesu rynkowego.

251 Jak bowiem potwierdza oświadczenie z dnia 16 stycznia 2006 r. wydane przez pana F., dyrektora Centro cooperativo agroalimentare (centrum współpracy żywnościowej, CECAS), i wiceprezesa Federazione nazionale delle cooperative agricole e agroalimentari (krajowej federacji spółdzielni rolniczych i rolno-spożywczych, Fedagri), a także prezesa Consulta Tabacco (komitetu ds. tytoniu) w ramach tej organizacji, zniknięcie skarżącej z rynku doprowadziłoby do zaniknięcia lub znacznego zmniejszenia wywozu tytoniu uprawianego przez podmioty z siedzibą we Włoszech, dla których stanowi ona punkt odniesienia co do wywozu do niektórych „rynków niszowych”. Skarżąca twierdzi, że jej zniknięcie z rynku miałyby katastrofalne konsekwencje dla włoskiego sektora tytoniu czarnego i odmiany tytoniu Burley produkowanej w strefie Benewentu (Włochy). W przypadku zniknięcia skarżącej przedsiębiorstwa produkujące odmiany, które ona sprzedaje, nie znalazłyby już rynków zbytu, co miałyby wpływ na zatrudnienie, a idąc jeszcze dalej – na gospodarkę regionów rolniczych.

252 Ponadto jej zniknięcie z rynku w żaden sposób nie jest zbieżne z celem wspierania konkurencji i rynku, na którym koncentracja zostałaby wzmocniona. Z uwagi bowiem na to, że w dniu 13 maja 2005 r. Dimon i SCC połączyły się w Stanach Zjednoczonych, tworząc Alliance One, co doprowadziło do opuszczenia rynku przez ich

odnośne włoskie spółki zależne: Dimon Italia i Transcatlab, włoski rynek tytoniu znalazłby się w rękach jednego przetwórcy, Deltafiny. Uiszczenie grzywny w wysokości 2 mln EUR nałożonej przez Komisję doprowadziłoby więc do zniknięcia skarżącej z rynku, na czym najbardziej skorzystałaby Deltafina, która jest ostatnim ważnym przetwórcą prowadzącym działalność we Włoszech.

253 Nakładając do tego stopnia nieproporcjonalną grzywnę, Komisja w niniejszej sprawie pominęła aspekt „prewencji szczególnej” i nałożyła sankcję w pełni bezprawną.

254 Komisja wnosi o oddalenie zarzutu.

Ocena Sądu

255 Co do zasady skarżąca twierdzi, że w zaskarżonej decyzji Komisja nałożyła na nią grzywnę, która narusza jako taka zasadę proporcjonalności i nie uwzględniła jej realnej możliwości zapłaty w określonym kontekście społecznym.

256 W tym względzie skarżąca podnosi, po pierwsze, w sposób ogólny, że w zaskarżonej decyzji Komisja nałożyła na nią grzywnę niesłuszną i nieproporcjonalną w stosunku zarówno do jej obrotów, jak i do kapitału zakładowego, co poważnie zagroziło jej istnieniu.

257 Należy jednakże przypomnieć przede wszystkim, że twierdzenie skarżącej, jakoby sankcja równa górnej granicy wynoszącej 10% jej całkowitych obrotów, przewidzianej w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, była równa sankcji maksymalnej, jest błędne. Jak bowiem wynika z orzecznictwa, granica ta ma służyć odrębnemu i niezależnemu celowi, w przeciwieństwie do kryteriów wagi i czasu trwania naruszenia, tj. służy uniknięciu nakładania grzywien, których przedsiębiorstwa przewidywalnie nie byłyby w stanie zapłacić ze względu na ich rozmiar określony na podstawie całkowitego obrotu, jakkolwiek w sposób przybliżony i niedoskonały (ww. w pkt 69 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 280, 282; wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-52/03 Knauf Gips przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 452). Tak więc w przeciwieństwie do tego, co daje do zrozumienia skarżąca, granica ta, przewidziana przez prawodawcę, ma jednolite zastosowanie do wszystkich przedsiębiorstw i uzależniona jest od rozmiaru każdego z nich, służąc uniknięciu nadmiernych i nieproporcjonalnych grzywien (zob. podobnie ww. w pkt 69 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 281; ww. wyrok Knauf Gips przeciwko Komisji, pkt 453 i przytoczone tam orzecznictwo). Jediną możliwą konsekwencją takiej granicy jest to, że kwota grzywny obliczona na podstawie kryteriów wagi i czasu trwania naruszenia zostaje obniżona do dopuszczalnego maksymalnego poziomu, w przypadku gdy poziom ten przekracza. W wyniku jej zastosowania dane przedsiębiorstwo nie płaci całości grzywny, która zasadniczo byłaby należna po przeprowadzeniu oceny opartej na wspomnianych kryteriach (zob. ww. wyrok Knauf Gips przeciwko Komisji, pkt 454 i przytoczone tam orzecznictwo).

258 W odniesieniu do argumentu, zgodnie z którym nałożona na skarżącą grzywna poważnie zagraża jej istnieniu i może doprowadzić do jej likwidacji, należy podnieść, że zgodnie z orzecznictwem Komisja nie ma obowiązku uwzględnienia przy ustalaniu kwoty grzywny deficytowej sytuacji finansowej przedsiębiorstwa, ponieważ uznanie takiego obowiązku oznaczałoby zapewnienie przedsiębiorstwom gorzej zastosowanym do warunków rynkowych nieuzasadnionej przewagi nad konkurencją (ww. w pkt 69 wyrok Trybunału w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 327; wyrok Trybunału z dnia 29 czerwca 2006 r. w sprawie C-308/04 P SGL Carbon przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5997, pkt 105; zob. także ww. w pkt 212 wyrok Sądu w sprawie Union Pigments przeciwko Komisji, pkt 175 i przytoczone tam orzecznictwo; wyrok Sądu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie T-452/05 BST przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1373, pkt 95). Poza tym w niniejszej

sprawie skarżąca nie powołała się nawet na ten argument w toku postępowania administracyjnego.

259 Po drugie, w odniesieniu do argumentu skarżącej mającego na celu w szczególności porównanie kwoty wyjściowej nałożonej na nią grzywny, wynoszącej ponad 42% jej obrotów, z kwotą wyjściową nałożoną na Deltafinę, stanowiącą tylko 31% obrotów tej spółki, należy przypomnieć, że jedynie ostatecznie nałożona grzywna musi być obniżona do górnej granicy, o której mowa w art. 23 ust. 2 rozporządzenia 1/2003. Przepis ten nie zakazuje Komisji odwoływania się przy dokonywaniu obliczeń do pośredniej kwoty, która przekracza tą granicę, o ile nie przekracza jej ostatecznie nałożona grzywna (zob. podobnie ww. w pkt 109 wyrok w sprawie PVC II, pkt 592, 593; ww. w pkt 69 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 278; zob. także podobnie ww. w pkt 97 wyrok w sprawach połączonych Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, pkt 367). Z powyższego wynika, że Komisja nie może być zobowiązana na żadnym etapie stosowania wytycznych do zapewnienia, by pośrednie kwoty grzywien odzwierciedlały wszelkie różnice w zakresie całkowitych obrotów danych przedsiębiorstw (wyrok Sądu z dnia 6 maja 2009 r. w sprawie T-116/04 Wieland-Werke przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1087, pkt 87). Zresztą ze względu na to, że Komisja nie jest także zobowiązana do zapewnienia, by ostateczne kwoty grzywien nałożone na dane przedsiębiorstwa, do których doprowadziły jej obliczenia, odzwierciedlały wszelkie różnice, jakie istnieją pomiędzy nimi w zakresie obrotów, skarżąca nie może zarzucać Komisji w niniejszej sprawie, iż ta nałożyła na nią grzywnę, która mierzona w procentach całkowitego obrotu jest wyższa aniżeli grzywna nałożona na Deltafinę (zob. podobnie ww. w pkt 69 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 315; zob. także podobnie ww. w pkt 89 wyrok w sprawie SNCZ przeciwko Komisji, pkt 114).

260 Ponadto wbrew temu, co twierdzi skarżąca, art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 nie zabrania, w sytuacji gdy grzywny są nałożone na kilka przedsiębiorstw uczestniczących w tym samym naruszeniu, aby kwota grzywny nałożonej na małe lub średnie przedsiębiorstwo i wyrażona w procentach od obrotu nie była wyższa od kwoty grzywien nałożonych na większe przedsiębiorstwa. Z tego przepisu wynika bowiem, że zarówno w przypadku małych i średnich, jak i dużych przedsiębiorstw przy określaniu

kwoty grzywny należy uwzględnić wagę i czas trwania naruszenia. W tym względzie należy także podkreślić – jak już zostało podniesione w pkt 228 powyżej – że Komisja nie jest zobowiązana do obniżenia grzywny w przypadku, gdy przedsiębiorstwa stanowią MŚP. Nie ma bowiem żadnej przyczyny, by traktować MŚP odmiennie niż inne przedsiębiorstwa. Okoliczność, że przedsiębiorstwa należą do MŚP, nie zwalania ich z obowiązku przestrzegania reguł konkurencji.

261 Po trzecie, w odniesieniu do argumentów skarżącej dotyczących konieczności uwzględnienia przez Komisję jej rzeczywistej zdolności płatniczej „w określonym kontekście społecznym” w rozumieniu pkt 5 lit. b) wytycznych, należy stwierdzić, że jakkolwiek istotne nie byłyby te argumenty, z żadnego elementu akt sprawy nie wynika jednak, by w toku postępowania administracyjnego skarżąca podniosła istnienie takiego „kontekstu” lub kwestie związane z jej realną możliwością zapłaty.

262 Dopiero w toku postępowania przed sądem skarżąca podniosła, że jej zniknięcie z rynku ze względu na wysoką kwotę grzywny doprowadzi, po pierwsze, do pogorszenia sytuacji na rynku stanowiącym poprzednie ogniwo procesu działań rynkowych, ponieważ to zniknięcie pociągnęłoby za sobą zaniknięcie lub znaczne zmniejszenie wywozu tytoniu uprawianego przez niektóre podmioty z siedzibą we Włoszech, a po drugie – do katastrofalnych skutków dla zatrudnienia i gospodarki danych regionów rolniczych, ponieważ skarżąca jest jedynym nabywcą czarnego tytoniu sprzedawanego przez najważniejsze konsorcjum spółdzielni tej produkcji, a także odmiany tytoniu (Burley) produkowanej w strefie Benewentu.

263 W konsekwencji skarżąca nie może obecnie zarzucać Komisji, że nie przeprowadziła ona dowodu w odniesieniu do zastosowania pkt 5 lit. b) wytycznych, którego zakres został zbadany na przykład w motywie 384 zaskarżonej decyzji w odniesieniu do argumentu przytoczonego w tym względzie przez Transcatlab w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów.

264 Z całości powyższych rozważań wynika, że zastrzeżenia i argumenty podniesione przez skarżącą w ramach piątego zarzutu należy oddalić jako bezzasadne.

7. W przedmiocie wykonywania przez Sąd nieograniczonego prawa orzekania i określenia ostatecznej kwoty grzywny

265 Poza zwykłą kontrolą zgodności z prawem sankcji pozwalającą jedynie na oddalenie skargi o stwierdzenie nieważności albo stwierdzenie nieważności zaskarżonego aktu, nieograniczone prawo orzekania przyznane Sądowi na podstawie art. 229 WE w art. 31 rozporządzenia nr 1/2003 uprawnia go do zastąpienia swoją oceną oceny dokonanej przez Komisję, a w konsekwencji do zmiany zaskarżonego aktu, nawet jeżeli nie stwierdza jego nieważności, z uwzględnieniem wszystkich okoliczności faktycznych, poprzez zmianę w szczególności wysokości nałożonej grzywny, w przypadku gdy kwestia jej wysokości zostaje mu przedłożona do rozważenia (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 8 lutego 2007 r. w sprawie C-3/06 P Groupe Danone przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-1331, pkt 61, 62; ww. w pkt 69 wyrok z dnia 3 września 2009 r. w sprawie Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, pkt 86 i przytoczone tam orzecznictwo).

266 W tym względzie należy podnieść, że z uwagi na jego charakter ustalenie grzywny przez Sąd nie jest ściśle działaniem arytmetycznym. Ponadto Sąd nie jest związany obliczeniami Komisji ani jej wytycznymi, kiedy wykonuje nieograniczone prawo orzekania (zob. podobnie ww. w pkt 55 wyrok w sprawach połączonych BASF i UCB przeciwko Komisji, pkt 213 i przytoczone tam orzecznictwo), ale powinien przeprowadzić własną ocenę, uwzględniając wszystkie okoliczności danego przypadku.

267 Z oceny przeprowadzonej przez Sąd w ramach zarzutów drugiego i trzeciego powyżej wynika, że przy obliczaniu kwoty grzywny Komisja, po pierwsze, popełniła błąd w ocenie okoliczności faktycznych w odniesieniu do czasu trwania uczestnictwa

skarżącej w kartelu, a po drugie, naruszyła zasadę równego traktowania przy ocenie właściwego znaczenia tego uczestnictwa.

- 268 Jeśli chodzi o popełnioną przez Komisję nieprawidłowość, która dotyczyła czasu trwania naruszenia w odniesieniu do skarżącej, należy przypomnieć, że – jak zostało stwierdzone w pkt 30 powyżej – Komisja zarzuciła jej uczestnictwo w kartelu przetrwórców w okresie od października 1997 r. do dnia 19 lutego 2002 r., przy czym ta ostatnia data odpowiada dacie zakończenia naruszenia, ponieważ jej uczestnictwo zostało zawieszono w okresie od dnia 5 listopada 1999 r. do dnia 29 maja 2001 r. (motywy 302, 378 zaskarżonej decyzji). Jako że uczestnictwo skarżącej trwało ponad dwa lata i osiem miesięcy, Komisja zastosowała podwyżkę o 25% kwoty grzywny, jaką należy na nią nałożyć. Kwota grzywny została zatem ustalona na 12,5 mln EUR (zob. motyw 379 zaskarżonej decyzji).
- 269 Tymczasem jak zostało podniesione w ramach oceny trzeciego zarzutu (zob. pkt 134–143, 150–165 powyżej), Komisja niesłusznie stwierdziła, że skarżąca uczestniczyła w kartelu we wspomnianym okresie i zawiesiła swe uczestnictwo w okresie od listopada 1999 r. do maja 2001 r. Co się tyczy okresu od dnia 5 listopada 1999 r., z rozważań przedstawionych między innymi w pkt 134–149 powyżej wynika bowiem, że Komisja niesłusznie uwzględniła tę datę jako datę zakończenia uczestnictwa skarżącej w kartelu, ponieważ dowody zbadane przez nią w tym względzie w zaskarżonej decyzji, a także inne akta sprawy, pozwalały jej jedynie na stwierdzenie, że uczestnictwo skarżącej zostało potwierdzone tylko do lutego 1999 r.
- 270 W odniesieniu do zarzucanego powrotu skarżącej do kartelu w okresie od dnia 29 maja 2001 r. do dnia 19 lutego 2002 r. z rozważań przedstawionych między innymi w pkt 150–164 powyżej wynika, że zbiór poszlak, którymi dysponowała Komisja, nie był wystarczający do ustalenia uczestnictwa skarżącej w kartelu we wspomnianym okresie, a w konsekwencji Komisja popełniła błąd w ocenie okoliczności faktycznych, stwierdzając, że skarżąca powróciła do kartelu w tym okresie.

- 271 W świetle powyższych rozważań czas trwania naruszenia, jaki należy uwzględnić w celu ustalenia grzywny, powinien zostać obniżony do szesnastu miesięcy.
- 272 Co do innej nieprawidłowości popełnionej przez Komisję, z pkt 176–195 powyżej wynika, że w zaskarżonej decyzji Komisja naruszyła zasadę równego traktowania, ponieważ uwzględniła względem skarżącej 2001 r. jako rok odniesienia w celu określenia wyjściowej kwoty grzywny.
- 273 Z motywów 370–373 zaskarżonej decyzji wynika bowiem, że Komisja ustaliła względne znaczenie przedsięwzięciom uczestniczącym w kartelu w oparciu o udziały w rynku, które posiadały one w ostatnim pełnym roku naruszenia.
- 274 Jednakże decyzja, aby przyjąć rok 2001, który ze względów przedstawionych w pkt 182–186 powyżej nie może być uznany w żadnym przypadku za ostatni pełny rok uczestnictwa skarżącej w naruszeniu, doprowadziła do uwzględnienia przez Komisję udziału w rynku posiadanego przez skarżącą na 8,86% (zob. motyw 40 zaskarżonej decyzji). Tymczasem ten udział w rynku jest znacznie wyższy od udziału, jaki skarżąca posiadała w ostatnim pełnym roku swego uczestnictwa w naruszeniu, czyli od udziału w rynku wynoszącego 2,71% w 1998 r., jak wynika z komunikatu skarżącej – który Komisja dołączyła do akt sprawy w związku ze środkiem organizacji postępowania przyjętym przez Sąd – wymienionego w przypisie na stronie 21 zaskarżonej decyzji (zob. także w tym względzie pkt 191 powyżej).
- 275 A zatem ze względu na to, że różnica pomiędzy udziałem skarżącej w rynku uwzględnionym przez Komisję a udziałami posiadanymi, odpowiednio, przez Mindo i Transcatub w 2001 r. była rzekomo nieznaczną, a obydwa znajdowały się w przedziale 9–11% (zob. motyw 373 zaskarżonej decyzji), Komisja stwierdziła, że te trzy

przedsiębiorstwa mogą być zaklasyfikowane w tej samej kategorii, w przypadku której kwota wyjściowa grzywny została ustalona na 10 mln EUR, czyli kwotę, która w świetle powyższych rozważań nie odzwierciedla „indywidualnej wagi” skarżącej oraz prawdopodobnych skutków jej nielegalnego zachowania.

- 276 Z powyższego wynika, że błąd, jaki Komisja popełniła, przyjmując udział w rynku posiadany przez skarżącą w 2001 r., spowodował błędne zaklasyfikowanie skarżącej do kategorii przedsiębiorstw, która nie była dla niej właściwa, co ostatecznie doprowadziło do ustalenia przez Komisję kwoty wyjściowej grzywny, jaka ma być nałożona na skarżącą, która była nieproporcjonalna w stosunku do jej rzeczywistego względnego znaczenia w naruszeniu.
- 277 W konsekwencji błędy popełnione przez Komisję, po pierwsze, co do czasu trwania uczestnictwa skarżącej w naruszeniu, a po drugie, co do ustalenia udziału skarżącej w rynku, a co za tym idzie jej zaklasyfikowanie w tej samej kategorii z przedsiębiorstwami o innym rozmiarze i odmiennym znaczeniu w kartelu, doprowadziły do nadania skarżącej przez Komisję roli w kartelu co do zasady podobnej do roli innych przetwórców, czyli Deltafiny, Dimon Italia i Transcatab.
- 278 W tym względzie należy podnieść, że uczestnictwo skarżącej w kartelu różni się wyraźnie od uczestnictwa tych trzech pozostałych przetwórców, spośród których wszyscy należeli do grup ponadnarodowych. Ci trzej przetwórcy są bowiem jedynymi, którzy wprowadzili kartel w życie i uczestniczyli we wszystkich jego aspektach od początku do końca naruszenia. Poza tym w odróżnieniu do skarżącej wszyscy trzej ww. przetwórcy byli członkami APTI (motyw 45 zaskarżonej decyzji), którego zachowanie próbowali sobie podporządkować (motyw 244 zaskarżonej decyzji). Wreszcie jak wynika z zaskarżonej decyzji (zob. między innymi motyw 380), skarżąca nie tylko uczestniczyła w kartelu w sposób przerywany, ale też podczas swego uczestnictwa często zakłócała jego funkcjonowanie.

- 279 Ponadto należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem celem przewidzianych w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 grzywien nakładanych za naruszenia art. 81 WE jest ukaranie danych przedsiębiorstw za popełnienie czynów zabronionych i odstraszenie zarówno tychże przedsiębiorstw, jak i innych podmiotów gospodarczych od naruszania w przyszłości reguł prawa konkurencji Unii (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 17 czerwca 2010 r. w sprawie C-413/08 P Lafarge przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5361, pkt 102 i przytoczone tam orzecznictwo). Przyczyną wzięcia pod uwagę wielkości i całkowitych zasobów danego przedsiębiorstwa celem zapewnienia grzywnie wystarczającego skutku odstraszonego jest więc wywarcie zamierzonego wpływu na wspomniane przedsiębiorstwo, ponieważ sankcja nie może być łagodna, zwłaszcza w świetle jego możliwości finansowych (zob. podobnie ww. wyrok Lafarge przeciwko Komisji, pkt 104).
- 280 Ponadto należy przypomnieć, iż zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasada proporcjonalności wymaga, by akty instytucji nie wykraczały poza to, co odpowiednie i konieczne do realizacji uzasadnionych celów, którym ma służyć rozpatrywany przepis, przy czym w przypadku gdy istnieje możliwość wyboru spośród większej liczby odpowiednich rozwiązań, należy stosować to najmniej dotkliwe, a wynikające z tego niedogodności nie mogą być nadmierne w stosunku do zamierzonych celów (zob. orzecznictwo przytoczone w pkt 104 powyżej). Oznacza to, że grzywny nie powinny być nieproporcjonalne w stosunku do celów, których realizacji służą, czyli zapewnieniu poszanowania reguł konkurencji, i że kwota grzywny nałożonej na przedsiębiorstwo za naruszenie w dziedzinie konkurencji powinna być proporcjonalna do naruszenia ocenianego całościowo, biorąc pod uwagę zwłaszcza wagę tego naruszenia (zob. orzecznictwo przytoczone w pkt 105 powyżej).
- 281 W niniejszej sprawie skarżąca jest małym przedsiębiorstwem o kapitale zakładowym wynoszącym w 2005 r. jedynie 1,1 mln EUR i o rodzinnej strukturze akcjonariatu, gdyż kapitał ten jest w posiadaniu tylko dwóch osób fizycznych, małżonków B. (ww. w pkt 45 postanowienie w sprawie Romana Tabacchi przeciwko Komisji, pkt 70, 123). Z ustaleń dokonanych w ramach postępowania w przedmiocie środków tymczasowych w niniejszej sprawie wynika, że w 2005 r. w celu wniesienia wkładu na rzecz ustanowienia rezerwy do celów pokrycia ryzyka zapłaty grzywny do wysokości 1 mln EUR skarżąca musiała sprzedać fabrykę w Cerratinie w gminie Pianella

(Włochy), zmniejszając w ten sposób wartość jej aktywów nieruchomości do sumy niższej od kwoty grzywny nałożonej przez Komisję (ww. w pkt 45 postanowienie w sprawie Romana Tabacchi przeciwko Komisji, pkt 87, 107).

282 Co się tyczy skutków wpisania grzywny w wysokości 2,05 mln EUR do jej bilansu, skarżąca stwierdziła także w toku postępowania w przedmiocie środków tymczasowych, co nie zostało podważone przez Komisję, że na mocy art. 2447 i 2484 akapit czwarty codice civile (włoskiego kodeksu cywilnego) wpisanie do bilansu pozycji pasywów wynoszącej dwukrotność kapitału zakładowego jak w niniejszym przypadku może obniżyć ten kapitał do zera. W szczególności w przypadku obniżenia kapitału zakładowego spółki akcyjnej (SA) do poziomu niższego od minimum prawnego staje ona wobec następującego wyboru: rozwiązanie spółki lub jej dokapitalizowanie (zob. podobnie ww. w pkt 45 postanowienie w sprawie Romana Tabacchi przeciwko Komisji, pkt 88, 123). W tym względzie z ustaleń dokonanych w ramach postępowania w przedmiocie zastosowania środków tymczasowych wynika, że od dnia 13 lipca 2006 r. skarżąca wykazała w sposób wystarczający pod względem prawnym, że nie jest w stanie, podobnie jak jej dwóch akcjonariuszy, ustanowić jakiegokolwiek gwarancji bankowej co do zapłaty grzywny w wysokości 2,05 mln EUR, nałożonej przez Komisję (ww. w pkt 45 postanowienie w sprawie Romana Tabacchi przeciwko Komisji, pkt 100–122). W szczególności należy podnieść, że okazało się, iż akcjonariusze skarżącej nie mają możliwości ustanowienia gwarancji bankowej co do całej kwoty grzywny i nie mogą w związku z tym w żadnym razie wnieść swojego wkładu do kapitału spółki w sposób wystarczający, aby uniknąć postawienia jej w stan likwidacji (zob. podobnie ww. w pkt 45 postanowienie w sprawie Romana Tabacchi przeciwko Komisji, pkt 123). Banki skarżącej przerwały również swoje linie kredytowe ze względu na pogorszenie się jej sytuacji (ww. w pkt 45 postanowienie w sprawie Romana Tabacchi przeciwko Komisji, pkt 85). Poza tym w niniejszym przypadku żadna okoliczność nie pozwala na wskazanie, że pogorszenie to było spowodowane oszustwem mającym na celu uniknięcie zapłaty grzywny.

283 Biorąc pod uwagę te okoliczności, Sąd twierdzi, że grzywna w wysokości 2,05 mln EUR, nałożona przez Komisję w dniu 20 października 2005 r., może jako taka prowadzić do postawienia skarżącej w stan likwidacji i w konsekwencji do jej zniknięcia z rynku, co może mieć dalsze poważne konsekwencje, na które skarżąca powołuje się w ramach zarzutu piątego.

284 W świetle powyższych rozważań, mając między innymi na uwadze łączny skutek wcześniej stwierdzonych nieprawidłowości, a także niską zdolność finansową skarżącej, Sąd stwierdza, że wyrazem słusznej oceny wszystkich okoliczności faktycznych niniejszego przypadku będzie określenie ostatecznej kwoty grzywny nałożonej na skarżącą na 1 mln EUR. Grzywna w takiej wysokości pozwala bowiem skutecznie ukarać bezprawne zachowanie skarżącej w sposób dla niej odczuwalny i wystarczająco odstrasżający. Jakakolwiek grzywna wyższa od tej kwoty byłaby nieproporcjonalna w świetle rozpatrywanego w całości naruszenia zarzucanego skarżącej.

285 W niniejszej sprawie grzywna w wysokości 1 mln EUR stanowi sprawiedliwą sankcję za zarzucane skarżącej zachowanie.

286 W świetle całości powyższych rozważań należy, po pierwsze, stwierdzić nieważność art. 1 lit. b) zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim dotyczy on naruszenia zarzucanego skarżącej w okresie po lutym 1999 r., po drugie, ustalić kwotę grzywny nałożonej na skarżącą na 1 mln EUR, a po trzecie – oddalić skargę w pozostałej części.

W przedmiocie kosztów

- 287 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Na podstawie art. 87 § 3 akapit pierwszy tego regulaminu, w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań każdej ze stron, Sąd może postanowić, że koszty zostaną rozdzielone.
- 288 W niniejszej sprawie należy stwierdzić, że co do zasady uwzględniono żądania skarżącej. Dokonując sprawiedliwej oceny okoliczności niniejszego przypadku, należy postanowić, że Komisja pokryje własne koszty oraz koszty poniesione przez skarżącą.
- 289 W odniesieniu do postępowania w przedmiocie środków tymczasowych w sprawie T-11/06 R Sąd twierdzi, że w świetle postanowienia prezesa Sądu z dnia 13 lipca 2006 r. należy nakazać Komisji pokrycie własnych kosztów oraz kosztów poniesionych przez skarżącą w toku tego postępowania.

Z powyższych względów

SĄD (trzecia izba)

orzeka, co następuje:

- 1) **Stwierdza się nieważność art. 1 lit. b) decyzji Komisji C(2005) 4012 wersja ostateczna z dnia 20 października 2005 r. dotyczącej procedury przewidzianej w art. 81 ust. 1 [WE] (sprawa COMP/C.38.281/B.2 – Surowiec tytoniowy – Włochy) w zakresie, w jakim Komisja Europejska stwierdza**

w niej, że Romana Tabacchi Srl uczestniczyła w naruszeniu w okresie po lutym 1999 r.

- 2) Kwota grzywny nałożonej na Romana Tabacchi zostaje ustalona na 1 mln EUR.**

- 3) W pozostałym zakresie skarga zostaje oddalona.**

- 4) Komisja Europejska pokryje własne koszty, a także koszty poniesione przez Romana Tabacchi.**

- 5) W sprawie T-11/06 R Komisja pokryje własne koszty, a także koszty poniesione przez Romana Tabacchi.**

Azizi

Cremona

Frimodt Nielsen

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 5 października 2011 r.

Podpisy

Spis treści

Okoliczności powstania sporu	II - 6698
1. Postępowanie administracyjne	II - 6699
2. Zaskarżona decyzja	II - 6701
Ustalenie kwoty wyjściowej grzywien	II - 6702
Waga	II - 6702
Zróżnicowane traktowanie	II - 6703
Ustalenie kwoty podstawowej grzywien	II - 6705
Okoliczności łagodzące	II - 6706
Górna granica grzywiny przewidziana w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 ...	II - 6708
Zastosowanie komunikatu w sprawie współpracy	II - 6708
Ostateczna kwota grzywien	II - 6709
Przebieg postępowania i żądania stron	II - 6710
Co do prawa	II - 6712
1. W przedmiocie wniosku o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania świadka	II - 6713
	II - 6791

2.	W przedmiocie zarzutu pierwszego, dotyczącego braku przeprowadzenia dochodzenia, braku uzasadnienia lub nielogicznego charakteru tego uzasadnienia, a także naruszenia zasad równego traktowania i proporcjonalności w zakresie nieuwzględnienia przez Komisję braku rzeczywistego wpływu kartelu na rynek	II - 6713
	Argumenty stron	II - 6713
	Ocena Sądu	II - 6716
	Rozważania ogólne	II - 6717
	W przedmiocie nieuwzględnienia rzeczywistego wpływu kartelu na rynek przy ustalaniu grzywny	II - 6721
	W przedmiocie naruszenia zasad równego traktowania i proporcjonalności ..	II - 6727
	W przedmiocie braku uzasadnienia i jego nielogicznego charakteru	II - 6729
3.	W przedmiocie zarzutu trzeciego, dotyczącego braku uzasadnienia i braku przeprowadzenia dochodzenia, a także naruszenia zasady rozkładu ciężaru dowodu co do czasu trwania uczestnictwa skarżącej w zarzucanym naruszeniu	II - 6731
	Argumenty stron	II - 6731
	Ocena Sądu	II - 6735
	W przedmiocie daty zakończenia uczestnictwa skarżącej w kartelu w 1999 r. ..	II - 6739
	W przedmiocie uczestnictwa skarżącej w kartelu w okresie od dnia 29 maja 2001 r. do dnia 19 lutego 2002 r.	II - 6744
	— W przedmiocie faksu wysłanego przez Deltafinę w dniu 29 maja 2001 r.	II - 6745
	— W przedmiocie zebrań w dniu 16 listopada 2001 r. i w dniu 8 stycznia 2002 r.	II - 6747

4. W przedmiocie zarzutu drugiego, dotyczącego nielogicznego charakteru uzasadnienia i naruszenia zasady równego traktowania w zakresie dotyczącym stopniowania kwoty wyjściowej grzywny	II - 6750
Argumenty stron	II - 6750
Ocena Sądu	II - 6754
5. W przedmiocie zarzutu czwartego, dotyczącego niewystarczającego obniżenia kwoty grzywny z tytułu „zakłócającej” roli skarżącej, a także nieuwzględnienia innych okoliczności łagodzących	II - 6761
W przedmiocie części pierwszej, dotyczącej nieuwzględnienia przez Komisję jako okoliczności łagodzącej presji, jaką odczuwała skarżąca, a także czysto biernej roli, jaką odegrała w naruszeniu	II - 6761
Argumenty stron	II - 6761
Ocena Sądu	II - 6764
— W przedmiocie zastrzeżenia dotyczącego nieuwzględnienia przymusowego charakteru uczestnictwa skarżącej w kartelu	II - 6765
— W przedmiocie zastrzeżenia dotyczącego nieuwzględnienia wyłącznie biernej lub polegającej na pójściu w ślad za liderem roli skarżącej	II - 6766
— W przedmiocie braku uzasadnienia	II - 6771
W przedmiocie części drugiej, dotyczącej braku właściwego uwzględnienia przez Komisję okoliczności łagodzącej dotyczącej „częstego zakłócania realizacji celów kartelu”, która polegała na systematycznym niestosowaniu decyzji kartelu	II - 6772
Argumenty stron	II - 6772
Ocena Sądu	II - 6773
	II - 6793

6. W przedmiocie zarzutu piątego, dotyczącego nieproporcjonalnego i niesłusznego charakteru grzywny w świetle struktury majątku i rzeczywistej zdolności płatniczej skarżącej	II - 6775
Argumenty stron	II - 6775
Ocena Sądu	II - 6778
7. W przedmiocie wykonywania przez Sąd nieograniczonego prawa orzekania i określenia ostatecznej kwoty grzywny	II - 6782
W przedmiocie kosztów	II - 6789